

**ΕΙΔΙΚΟ ΠΡΩΤΟΚΟΛΛΟ ΣΥΝΕΡΓΑΣΙΑΣ
ΚΑΙ
ΕΣΩΤΕΡΙΚΟΣ ΚΑΝΟΝΙΣΜΟΣ ΛΕΙΤΟΥΡΓΙΑΣ**

**ΔΙΪΔΡΥΜΑΤΙΚΟΥ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΟΣ
ΜΕΤΑΠΤΥΧΙΑΚΩΝ ΣΠΟΥΔΩΝ**

**«ΙΣΤΟΡΙΑ ΤΗΣ ΙΑΤΡΙΚΗΣ ΚΑΙ ΒΙΟΛΟΓΙΚΗ ΑΝΘΡΩΠΟΛΟΓΙΑ
ΥΓΕΙΑ, ΝΟΣΟΣ ΚΑΙ ΦΥΣΙΚΗ ΕΠΙΛΟΓΗ»**

Περιεχόμενα

ΜΕΡΟΣ Α' ΠΡΩΤΟΚΟΛΛΟ ΣΥΝΕΡΓΑΣΙΑΣ ΚΑΙ ΚΑΝΟΝΙΣΜΟΣ ΛΕΙΤΟΥΡΓΙΑΣ

Άρθρο 1. Γενικές διατάξεις	3
Άρθρο 2. Αντικείμενο – Σκοπός - Διάρκεια	3
Άρθρο 3. Μεταπτυχιακοί τίτλοι	4
Άρθρο 4. Διοίκηση του ΔΠΜΣ	4
Άρθρο 5. Προϋποθέσεις εγγραφής	6
Άρθρο 6. Διαδικασία και κριτήρια επιλογής εισακτέων	6
Άρθρο 7. Διάρκεια σπουδών	8
Άρθρο 8. Υποχρεώσεις μεταπτυχιακών φοιτητών	11
Άρθρο 9. Υποχρεώσεις διδασκόντων	12
Άρθρο 10. Αξιολόγηση μεταπτυχιακών φοιτητών	13
Άρθρο 11. Αξιολόγηση μαθημάτων και διδασκόντων	14
Άρθρο 12. Διδακτικό προσωπικό	14
Άρθρο 13. Μαθήματα	15
Άρθρο 14. Μεταπτυχιακή διπλωματική εργασία	15
Άρθρο 15. Οδηγός σπουδών	17
Άρθρο 16. Λογοκλοπή/Παράλειψη αναφοράς	17
Άρθρο 17. Αναγόρευση διπλωματούχων	17
Άρθρο 18. Παράλληλες εκπαιδευτικές και ερευνητικές δραστηριότητες	17
Άρθρο 19. Οικονομικά στοιχεία προγράμματος	18
Άρθρο 20. Τροποποιήσεις κανονισμού	20
Άρθρο 21. Ρύθμιση άλλων θεμάτων	20

ΜΕΡΟΣ Β' ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΣΠΟΥΔΩΝ

A. Δομή Προγράμματος	21
B. Περιγραφή Μαθημάτων	23

ΜΕΡΟΣ Α'
ΠΡΩΤΟΚΟΛΛΟ ΣΥΝΕΡΓΑΣΙΑΣ
ΚΑΙ ΚΑΝΟΝΙΣΜΟΣ ΛΕΙΤΟΥΡΓΙΑΣ

Άρθρο 1
Γενικές διατάξεις

Το Τμήμα Ιατρικής της Σχολής Επιστημών Υγείας, του Αριστοτελείου Πανεπιστημίου Θεσσαλονίκης (ΑΠΘ) και το Τμήμα Ιστορίας και Εθνολογίας, της Σχολής Κλασικών και Ανθρωπιστικών Σπουδών του Δημοκρίτειου Πανεπιστημίου Θράκης, οργανώνουν και λειτουργούν από το χειμερινό εξάμηνο ακαδημαϊκού έτους 2017-2018 Διδρυματικό Πρόγραμμα Μεταπτυχιακών Σπουδών (ΔΠΜΣ) με τίτλο «Ιστορία της Ιατρικής και Βιολογική Ανθρωπολογία: Υγεία, Νόσος και Φυσική Επιλογή». Ο παρών Κανονισμός Λειτουργίας του ΔΠΜΣ προβλέπει τη διάρθρωσή του και ρυθμίζει τους κανόνες της εύρυθμης λειτουργίας του σύμφωνα με τον ν. 3685/2008 και την εκάστοτε ισχύουσα νομοθεσία. Τη διοικητική υποστήριξη του Προγράμματος αναλαμβάνει το Τμήμα Ιατρικής της Σχολής Επιστημών Υγείας, του Αριστοτελείου Πανεπιστημίου Θεσσαλονίκης (ΑΠΘ) (επισπεύδον Τμήμα)

Άρθρο 2
Αντικείμενο – Σκοπός – Διάρκεια

1. Αντικείμενο του ΔΠΜΣ, το οποίο λειτουργεί στις εγκαταστάσεις του Τμήματος Ιατρικής του ΑΠΘ και συμπληρωματικά σε αυτές του Τμήματος Ιστορίας και Εθνολογίας, του ΔΠΘ, είναι η μελέτη της εξέλιξης της ιατρικής και η ένταξή της σε ευρύτερο κοινωνικό και πολιτισμικό πλαίσιο, αποκαλύπτοντας τους καθοριστικούς παράγοντες της υγείας και της νόσου σε ιστορικό πλαίσιο. Επιπρόσθετα, αναπτύσσονται πτυχές της βιολογικής (φυσικής) ανθρωπολογίας που συνδέονται με την ανασύνθεση της ιστορίας της γεωγραφίας και της εξέλιξης των νόσων μέσα από το πρίσμα της ανθρώπινης εξέλιξης ενώ παράλληλα αναλύεται η επίδραση των ασθενειών στην ανθρώπινη ανάπτυξη, η αλληλεπίδραση ανάμεσα στις ασθένειες και τις κοινωνικο-πολιτισμικές πρακτικές καθώς και η προσαρμολογικότητα των πληθυσμών σε νέα περιβάλλοντα, ενώ μελετώνται ανθρώπινα σκελετικά κατάλοιπα αρχαιολογικής κυρίως προέλευσης. Το πρόγραμμα δίνει τη δυνατότητα εξειδίκευσης σε δύο (2) επιμέρους κατευθύνσεις, που καταγράφονται ακολούθως στο άρθρο 3 του παρόντος.

2. Ιδιαίτερο ενδιαφέρον παρουσιάζουν οι συγκρίσεις του επιπολασμού των ασθενειών μεταξύ των παλαιότερων και των σύγχρονων πληθυσμών. Καλύπτονται τα πεδία της ιστορίας των επιστημών υγείας του ανθρώπου (αρχαία ιατρική, ιατρικές ειδικότητες, επιδημιολογία, φαρμακολογία και παλαιοφαρμακολογία, νεώτερη ελληνική ιατρική, άσκηση της ιατρικής σε σχέση με το φύλο και την ισότητα των δύο φύλων κ.ά.) και τα πεδία της βιολογικής ανθρωπολογίας (εξέλιξη του ανθρώπου, ανθρώπινη ποικιλομορφία, οστεολογία, παλαιοπαθολογία, παλαιοδιατροφή, παλαιογενετική και παλαιοδημογραφία).

3. Σκοπός του Προγράμματος είναι η καλλιέργεια και η προαγωγή της επιστημονικής γνώσης και έρευνας στα παραπάνω πεδία και ο εφοδιασμός των μεταπτυχιακών φοιτητών με εξειδικευμένες γνώσεις σε αυτά, με στόχο την πληρέστερη προετοιμασία τους για μια επιτυχημένη επαγγελματική σταδιοδρομία.

4. Οι βασικοί στόχοι του ΔΠΜΣ είναι οι εξής:
i. Η παροχή υψηλού επιπέδου μεταπτυχιακών σπουδών.

- ii. Η κατάρτιση εξειδικευμένων αποφοίτων με στέρεο θεωρητικό υπόβαθρο καθώς και η ικανότητα διεπιστημονικής αντιμετώπισης σύνθετων πρακτικών προβλημάτων στα εν λόγω πεδία.
- iii. Η εδραίωση της αυτοπεποίθησης των μεταπτυχιακών φοιτητών μέσω της παροχής εξειδικευμένων γνώσεων και της συστηματικής πρακτικής εξάσκησης στη συνθετική προσέγγιση των γνωστικών αντικειμένων των παραπάνω δύο επιστημονικών κλάδων.
- iv. Η προαγωγή της διεπιστημονικής έρευνας επί του θέματος της ιστορίας των νόσων, καθώς και της εκπόνησης υψηλού επιπέδου συναφών μεταπτυχιακών διπλωματικών εργασιών.
- v. Η ανάπτυξη κριτικών και ερευνητικών δεξιοτήτων που απαιτούνται για σπουδές διδακτορικού επιπέδου.

5. Κατευθυντήριες αρχές του ΔΠΜΣ αποτελούν αφ' ενός μεν η εξασφάλιση στους μεταπτυχιακούς φοιτητές σταθερών επιστημονικών θεμελίων, σύγχρονων διακλαδικών γνώσεων και κατάλληλων ερευνητικών μεθόδων και αρχών, τέτοιων που θα τους καταστήσουν ικανούς για συνεχή εκπαίδευση και βελτίωση του καινοτομικού πνεύματος, αφ' ετέρου δε η καλλιέργεια σε αυτούς των κριτικών και δημιουργικών δεξιοτήτων που απαιτούνται για μια υπεύθυνη επιστημονική, επαγγελματική και ερευνητική δραστηριότητα.

6. Υποχρέωση όλων των συντελεστών λειτουργίας του ΔΠΜΣ είναι η διασφάλιση της ποιότητας και της συνεχούς βελτίωσης κάθε πτυχής του προγράμματος, της εκπαιδευτικής και ερευνητικής διαδικασίας, καθώς και η προώθηση συνεργασιών με συναφή Προγράμματα και Κέντρα του εσωτερικού και του εξωτερικού.

7. Το πρόγραμμα θα λειτουργήσει από το ακαδημαϊκό έτος 2017-2018 μέχρι και το ακαδημαϊκό έτος 2024-2025, και μπορεί να παραταθεί με κοινό αίτημα όλων των συμμετεχόντων φορέων, μετά από αξιολόγηση.

Άρθρο 3 Μεταπτυχιακοί τίτλοι

Το ΔΠΜΣ απονέμει ενιαίο Μεταπτυχιακό Δίπλωμα Ειδίκευσης (ΜΔΕ) «Ιστορία της Ιατρικής και Βιολογική Ανθρωπολογία: Υγεία, Νόσος και Φυσιική Επιλογή» (MSc “History of Medicine and Biological Anthropology: Health, Disease and Natural Selection”) στις εξής δύο (2) κατευθύνσεις:

- A) Ιστορία της Ιατρικής.
- B) Βιολογική Ανθρωπολογία.

Άρθρο 4 Διοίκηση του ΔΠΜΣ

1. Όργανα διοίκησης του ΔΠΜΣ είναι:

α) Η Ειδική Διατμηματική Επιτροπή (ΕΔΕ), που συγκροτείται από δύο (2) μέλη ΔΕΠ του Τμήματος Ιατρικής της Σχολής Επιστημών Υγείας του ΑΠΘ, τα οποία ορίζονται για διετή, ανανεώσιμη, θητεία από τη ΓΣΕΣ του Τμήματος και δύο (2) μέλη ΔΕΠ του Τμήματος Ιστορίας και Εθνολογίας, της Σχολής Κλασικών και Ανθρωπιστικών Σπουδών του ΑΠΘ, τα

οποία επίσης ορίζονται για διετή θητεία από την οικεία ΓΣΕΣ. Η εκλογή των μελών της ΕΔΕ γίνεται πριν το τέλος του ακαδημαϊκού έτους κατά το οποίο λήγει η θητεία των μελών της προηγούμενης ΕΔΕ. Της ΕΔΕ προεδρεύει ο Διευθυντής του ΔΠΜΣ.

β) Ο **Διευθυντής του ΔΠΜΣ**, που εκλέγεται από την ΕΔΕ μεταξύ των μελών της ΕΔΕ των δύο συνεργαζόμενων πανεπιστημιακών Τμημάτων, που κατέχουν τη βαθμίδα του καθηγητή ή αναπληρωτή καθηγητή. Η εκλογή του Διευθυντή γίνεται στην πρώτη συνεδρίαση της νεοεκλεγείσας ΕΔΕ. Η θητεία του Διευθυντή είναι διετής και μπορεί να ανανεώνεται. Με το παρόν δηλώνεται ρητά ότι Διευθυντής του ΔΠΜΣ θα εκλέγεται εκ περιτροπής, ανά διετία, διασφαλίζοντας την εκπροσώπηση και των δύο συνεργαζόμενων πανεπιστημιακών Τμημάτων. Τον Διευθυντή αναπληρώνει ο Αναπληρωτής Διευθυντής του ΔΠΜΣ, ο οποίος εκλέγεται από την ΕΔΕ, μεταξύ των μελών της ΕΔΕ των δύο συνεργαζόμενων πανεπιστημιακών Τμημάτων.

γ) Η Συντονιστική Επιτροπή (ΣΕ), που συγκροτείται από τρία μέλη: τον Διευθυντή του ΔΠΜΣ, ένα μέλος ΔΕΠ του Τμήματος Ιατρικής, ΑΠΘ και ένα μέλος ΔΕΠ του Τμήματος Ιστορίας και Εθνολογίας, ΔΠΘ, τα οποία έχουν αναλάβει διδακτικό έργο ή επίβλεψη διπλωματικών εργασιών στο ΔΠΜΣ. Της Συντονιστικής Επιτροπής προεδρεύει ο Διευθυντής του ΔΠΜΣ. Τα μέλη της Συντονιστικής Επιτροπής ορίζονται από την ΕΔΕ και μπορούν να είναι μέλη της. Η ΣΕ ασκεί τις αρμοδιότητες του άρθρου 2 του Ν. 3685/2008 ή τις προβλεπόμενες από την εκάστοτε ισχύουσα νομοθεσία.

2. Η ΕΔΕ ασκεί τις αρμοδιότητες του Ν. 3685/2008 ή της εκάστοτε ισχύουσας νομοθεσίας, ιδίως δε:

α) Επικυρώνει τον τελικό πίνακα επιτυχόντων στο ΔΠΜΣ.

β) Αναθέτει τη διδασκαλία των μαθημάτων σε Καθηγητές και Λέκτορες των συνεργαζόμενων δύο Τμημάτων ή άλλων Τμημάτων του ΑΠΘ, του ΔΠΘ ή άλλων Πανεπιστημίων της ημεδαπής ή της αλλοδαπής, καθώς και σε Επισκέπτες Καθηγητές και Ειδικούς Επιστήμονες ή σε άλλες κατηγορίες διδασκόντων, σύμφωνα με το άρθρο 5 ν. 3685/2008 ή την εκάστοτε ισχύουσα νομοθεσία.

γ) Ορίζει τους επιβλέποντες των μεταπτυχιακών διπλωματικών εργασιών, καθώς και τα μέλη των αντίστοιχων συμβουλευτικών επιτροπών μετά από πρόταση του επιβλέποντος καθηγητή.

δ) Ορίζει τα μέλη των εξεταστικών επιτροπών.

ε) Απονέμει τα μεταπτυχιακά διπλώματα.

στ). Αποφασίζει για κάθε θέμα που ανακύπτει κατά τη λειτουργία του ΔΠΜΣ, για το οποίο δεν υπάρχει αρμοδιότητα άλλου οργάνου (τεκμήριο αρμοδιότητας)

Η ΕΔΕ αποφασίζει με απόλυτη πλειοψηφία των παρόντων μελών της. Σε περίπτωση ισοψηφίας υπερισχύει η ψήφος του Διευθυντή, που δίνει την πλειοψηφία. Για να υπάρχει απαρτία πρέπει να είναι παρόντα ή να έχουν δώσει εξουσιοδότηση εκπροσώπησης τουλάχιστον τριτη μέλη της.

3. Ο Διευθυντής ασκεί τις αρμοδιότητες που προβλέπονται στο Ν. 3685/2008 ή στην εκάστοτε ισχύουσα νομοθεσία

4. Τη διοικητική υποστήριξη του ΔΠΜΣ «ΙΣΤΟΡΙΑ ΤΗΣ ΙΑΤΡΙΚΗΣ ΚΑΙ ΒΙΟΛΟΓΙΚΗ ΑΝΘΡΩΠΟΛΟΓΙΑ: ΥΓΕΙΑ, ΝΟΣΟΣ ΚΑΙ ΦΥΣΙΚΗ ΕΠΙΛΟΓΗ», θα έχει το Τμήμα Ιατρικής του ΑΠΘ, και την οικονομική διαχείρισή του η Επιτροπή Ερευνών του ΑΠΘ.

5. Στο Τμήμα Ιατρικής ΑΠΘ λειτουργεί Γραμματεία του ΔΠΜΣ που επιλαμβάνεται των διαφόρων θεμάτων για την εφαρμογή του Εσωτερικού Κανονισμού και τη λειτουργία του προγράμματος (εγγραφές σπουδαστών, τήρηση φακέλων βαθμολογίας, αξιολογήσεις διδασκόντων, τήρηση παρουσιολογιών, χορήγηση πτυχίων, πιστοποιητικών, βεβαιώσεων). Επίσης διεκπεραιώνει τρέχοντα θέματα, που αφορούν στο διδακτικό προσωπικό, τους

σπουδαστές, το πρόγραμμα, τις επαφές με τις διάφορες υπηρεσίες και τα συνεργαζόμενα ιδρύματα και φροντίζει για τις δημόσιες σχέσεις και την προβολή του προγράμματος.

Άρθρο 5 **Προϋποθέσεις εγγραφής**

1. Η ΕΔΕ του ΔΠΜΣ αποφασίζει για το μέγιστο αριθμό μεταπτυχιακών φοιτητών που θα γίνουν δεκτοί στο ΔΠΜΣ για το εκάστοτε επόμενο ακαδημαϊκό έτος, σύμφωνα με τη σχετική πρωτανική απόφαση, καθώς και για το χρόνο δημοσίευσης σχετικής πρόσκλησης εκδήλωσης ενδιαφέροντος προς τους ενδιαφερομένους προς υποβολή αιτήσεων για την κάλυψη των θέσεων αυτών.

2. Η προκήρυξη προσδιορίζει

- α) Τα απαραίτητα προσόντα των υποψηφίων για εισαγωγή στο ΔΠΜΣ.
- β) Την προθεσμία υποβολής δικαιολογητικών.
- γ) Το γενικό τρόπο αξιολόγησης υποψηφίων.
- δ) Τη διεύθυνση υποβολής δικαιολογητικών.

3. Ο υποψήφιος υποβάλλει στη Γραμματεία του ΔΠΜΣ τα παρακάτω δικαιολογητικά:

α. Αίτηση συνοδευόμενη από σύντομο υπόμνημα αιτιολόγησης εκδήλωσης ενδιαφέροντος

β. Αναλυτικό βιογραφικό σημείωμα

γ. Αντίγραφο πτυχίου ή διπλώματος (με βεβαίωση ισοτιμίας και αντιστοιχίας από το ΔΙΚΑΤΣΑ ή ΔΟΑΤΑΠ εφόσον πρόκειται για τίτλο της αλλοδαπής)

δ. Πιστοποιητικό σπουδών με αναλυτική βαθμολογία μαθημάτων προπτυχιακών ή/και μεταπτυχιακών σπουδών

ε. Πιστοποιητικό γνώσης αγγλικής γλώσσας. Απαιτείται ή α) αποδεικτικό γνώσης αγγλικής γλώσσας επιπέδου B2 (καλή γνώση) ή ανώτερο, σύμφωνα με το σύστημα του Συμβουλίου της Ευρώπης, το οποίο γίνεται αποδεκτό από τον ΑΣΕΠ, ή β) TOEFL με τουλάχιστον 87 μονάδες στο Internet-based test, ή γ) Απολυτήριο δευτεροβάθμιας ή Πτυχίο τριτοβάθμιας εκπαίδευσης από Αγγλόφωνο Πανεπιστήμιο (το οποίο έχει αναγνωρισθεί από το ΔΙΚΑΤΣΑ ή ΔΟΑΤΑΠ), ή δ) Πτυχίο Αγγλικής Φιλολογίας. Για τους αλλοδαπούς μη κατόχους τίτλου ελληνόφωνης εκπαίδευσης απαιτείται επιπλέον πιστοποιητικό επάρκειας ελληνικής γλώσσας από Σχολείο Νέας Ελληνικής Γλώσσας ενός ΑΕΙ ή ελληνικό Απολυτήριο δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης ή πτυχίο ελληνόφωνου Πανεπιστημιακού Τμήματος. Σε περίπτωση γνώσης και δεύτερης ξένης γλώσσας υποβάλλεται επίσης το αντίστοιχο πιστοποιητικό.

στ. Αποδεικτικά για τυχόν ερευνητική και συγγραφική δραστηριότητα, καθώς και για επαγγελματική εμπειρία συναφή προς το πεδίο ειδίκευσης (εφόσον υπάρχουν).

ζ. Παράβολο εξέτασης υποψηφιότητας, το ύψος του οποίου θα αποφασίζεται στην αρχή κάθε ακαδημαϊκού έτους από την ΕΔΕ, πληρωτέο σε σχετικό λογαριασμό της Επιτροπής Ερευνών του ΑΠΘ μετά από έγκρισή της.

η. Φωτοτυπία Αστυνομικής Ταυτότητας ή Διαβατηρίου

Άρθρο 6 **Διαδικασία και κριτήρια επιλογής εισακτέων**

Στο ΔΠΜΣ γίνονται δεκτοί πτυχιούχοι των Τμημάτων Ιατρικής, Οδοντιατρικής, Ιστορίας, Βιολογίας, Ιστορίας και Εθνολογίας, Ιστορίας και Αρχαιολογίας, Ελληνικής φιλολογίας και άλλων συναφών Τμημάτων ΑΕΙ της ημεδαπής και ομοταγών αναγνωρισμένων ιδρυμάτων της

αλλοδαπής. Επίσης, μπορούν να γίνουν δεκτοί και πτυχιούχοι άλλων Τμημάτων ΑΕΙ ή άλλων Ανωτάτων Σχολών, μετά από απόφαση της ΕΔΕ.

Υποψήφιοι μπορούν να είναι και τελειόφοιτοι φοιτητές, οι οποίοι θα έχουν περατώσει επιτυχώς τις προπτυχιακές τους σπουδές πριν από τη λήξη των εγγραφών και θα πληρούν όλες τις προϋποθέσεις εισαγωγής στο ΔΠΜΣ.

Ο ετήσιος αριθμός των εισακτέων στο ΔΠΜΣ ορίζεται σε τριάντα-πέντε (35) κατ' ανώτατο όριο. Ο ακριβής αριθμός εισακτέων καθορίζεται κάθε χρόνο από την ΕΔΕ. Σε περίπτωση ισοβαθμίας εισάγονται επιπλέον και όλοι οι ισοβαθμήσαντες υποψήφιοι. Επίσης, καθ' υπέρβαση του προβλεπόμενου αριθμού εισακτέων θα γίνονται δεκτοί υπότροφοι, σύμφωνα με τις διατάξεις του άρθρου 4 παρ. 3 του Ν. 3685/2008 ή την εκάστοτε ισχύουσα νομοθεσία.

Διαδικασία αξιολόγησης αιτήσεων υποψηφίων

Η Ε.Δ.Ε. συγκροτεί επιτροπή μελών ΔΕΠ των συνεργαζομένων Τμημάτων, στην οποία συμμετέχουν μέλη της ΕΔΕ του ΔΠΜΣ, και η οποία είναι αρμόδια για την αξιολόγηση των υποψηφίων που προσκόμισαν εμπρόθεσμα όλα τα απαιτούμενα δικαιολογητικά.

Η αξιολόγηση των υποψηφίων γίνεται σε τρεις φάσεις:

1. Η πρώτη φάση είναι προκριματική. Απαραίτητη προϋπόθεση πρόκρισης στη δεύτερη φάση είναι η κατάθεση όλων των απαιτούμενων δικαιολογητικών, μεταξύ των οποίων και η πιστοποίηση γνώσης της αγγλικής γλώσσας με την κατάθεση ενός τίτλου από αυτούς που ορίζονται παραπάνω στο άρθρο 5, παρ. 3 ε.

2. Τα κριτήρια αξιολόγησης της δεύτερης φάσης και οι αντίστοιχες μέγιστες βαθμολογίες είναι:

α) Γενικός βαθμός πτυχίου, πολλαπλασιαζόμενος με τον συντελεστή δυόμισι (2,5), με ανώτατο όριο τα εικοσιπέντε (25) μόρια.

β) Σχετικότητα πτυχίου με το αντικείμενο του ΔΠΜΣ:

i) Πτυχίο Τμήματος Ιατρικής, Οδοντιατρικής, Ιστορίας και Εθνολογίας, Βιολογίας, Ιστορίας και Αρχαιολογίας, Ανθρωπολογίας, Ελληνικής φιλολογίας ελληνικού Πανεπιστημίου ή ομοταγούς του εξωτερικού (με αντιστοιχία ΔΟΑΤΑΠ ή ΚΥΣΑΤΣ): δέκα (10) μόρια

ii) Πτυχίο άλλων Τμημάτων ΑΕΙ: μηδέν (0) μόρια

γ) Προηγούμενη ερευνητική δραστηριότητα: από ένα (1) ως πέντε (5) μόρια.

δ) Ενδεχόμενη επαγγελματική εμπειρία: από ένα (1) ως πέντε (5) μόρια.

ε) Λοιποί συναφείς τίτλοι σπουδών (από μηδέν (0) έως δέκα (10) μόρια.

στ) Τίτλοι ξένων γλωσσών, πέραν της αγγλικής (από ένα (1) έως πέντε (5) μόρια.

3. Η τρίτη φάση περιλαμβάνει προφορική συνέντευξη με κλίμακα βαθμολόγησης από μηδέν (0) έως δέκα (10). Ο βαθμός της προφορικής συνέντευξης πολλαπλασιάζεται με τον συντελεστή δύο (2), δηλαδή η συνέντευξη λαμβάνει κατ' ανώτατο όριο είκοσι (20) μόρια.

4. Η διαδικασία της συνέντευξης γίνεται από ειδική επιτροπή Καθηγητών/Λειτουργών των συνεργαζόμενων Τμημάτων, η οποία συγκροτείται με απόφαση της ΕΔΕ.

5. Η ΕΔΕ αξιολογεί και προκρίνει σε πρώτη συνεδρίαση τους υποψηφίους με βάση τα κριτήρια της δεύτερης φάσης. Στην συνέχεια προωθεί το σχετικό κατάλογο των προκριθέντων στη δεύτερη φάση στη Γραμματεία του ΔΠΜΣ, η οποία προσκαλεί τους υποψηφίους για συμμετοχή στην τρίτη φάση.

Διαδικασία πρόκρισης και τελικής επιλογής υποψηφίων

Η επιτροπή μελών ΔΕΠ για την επιλογή των υποψηφίων, εντός (15) ημερών από τη λήξη της προθεσμίας υποβολής αιτήσεων, αξιολογεί τις αιτήσεις σύμφωνα με τις παραπάνω (3) φάσεις, ακολουθώντας την παρακάτω διαδικασία:

1. Μετά τη διαπίστωση ότι οι υποψήφιοι πληρούν τις προϋποθέσεις της πρώτης φάσης, αξιολογεί και προκρίνει τους υποψηφίους με βάση τα κριτήρια της δεύτερης φάσης.
2. Προωθεί τον κατάλογο των προκριθέντων στη δεύτερη φάση στη Γραμματεία του Μεταπτυχιακού, που αποστέλλει σε αυτούς πρόσκληση για συμμετοχή στην τρίτη φάση σε συγκεκριμένη ημερομηνία.
3. Μετά το πέρας και της τρίτης φάσης, καταρτίζεται κατάλογος κατάταξης των επιτυχόντων υποψηφίων από τη Επιτροπή.
4. Κατά την κατάρτιση του καταλόγου, ωστόσο, για λόγους διασφάλισης μιας κατά το δυνατό απρόσκοπτης και ισόρροπης ανάπτυξης των διεπιστημονικών προσεγγίσεων του ΔΠΜΣ και στους δύο βασικούς επιστημονικούς του κλάδους, η κατάταξη των υποψηφίων γίνεται έτσι ώστε να επιτυγχάνεται η συμμετοχή στο ΔΠΜΣ κατά το ένα τρίτο (1/3) τουλάχιστον του αριθμού των εισακτέων από αποφοίτους Βιο-ιατρικών Τμημάτων και κατά το ένα τρίτο (1/3) τουλάχιστον από αποφοίτους Τμημάτων Ιστορίας, Ανθρωπολογίας ή Αρχαιολογίας εφόσον βεβαίως υπάρχουν τόσοι υποψήφιοι από κάθε μία από τις δύο αυτές κατηγορίες.
5. Ο κατάλογος των επιτυχόντων υπόκειται στην τελική έγκριση της ΕΔΕ.
6. Οι επιτυχόντες ενημερώνονται από τη Γραμματεία του ΔΠΜΣ και καλούνται να απαντήσουν εγγράφως εντός πέντε (5) ημερών, αν αποδέχονται την ένταξή τους στο μεταπτυχιακό πρόγραμμα και τους όρους λειτουργίας του. Η μη απάντηση από επιλεγέντα υποψήφιο μέσα στην παραπάνω προθεσμία ισοδυναμεί με άρνηση αποδοχής. Εφόσον υπάρξουν αρνήσεις, η Γραμματεία του ΔΠΜΣ ενημερώνει τους αμέσως επομένους στη σειρά αξιολόγησης από το σχετικό κατάλογο επιτυχίας.

Άρθρο 7 **Διάρκεια σπουδών**

1. Οι μεταπτυχιακοί φοιτητές είναι υποχρεωμένοι να παρακολουθούν ανελλιπώς τις παραδόσεις, τα εργαστήρια και τις λοιπές δραστηριότητες που προβλέπονται για κάθε μάθημα. Το επιτρεπτό όριο απουσιών, αδιακρίτως αν πρόκειται για απουσίες δικαιολογημένες ή μη, είναι μέχρι τέσσερις (4) τριώρες διαλέξεις. Εάν ο μεταπτυχιακός φοιτητής συγκεντρώνει πέντε (5) απουσίες ή περισσότερες, θα πρέπει να παρακολουθήσει εκ νέου το μάθημα με καταβολή των αντίστοιχων διδάκτρων. Στην περίπτωση αυτή υπόκειται εκ νέου στη διαδικασία αξιολόγησης, οπότε αν και για δεύτερη φορά συγκεντρώσει πέντε (5) απουσίες ή αποτύχει στην εξέταση του μαθήματος, διαγράφεται από το πρόγραμμα.

Με απόφαση της ΕΔΕ, που λαμβάνεται πριν από την έναρξη των μαθημάτων, μπορεί μέρος των παραδόσεων ή και το σύνολο αυτών σε ορισμένα μαθήματα να γίνεται με εξ' αποστάσεως διδασκαλία, οπότε προσδιορίζονται επακριβώς και οι όροι της διεξαγωγής της. Σε κάθε περίπτωση, ο τρόπος διδασκαλίας θα προσδιορίζεται και από τις ανάγκες των σπουδαστών, καθώς προβλέπεται η δυνατότητα συμμετοχής και σε φοιτητές του εξωτερικού. Η ΕΔΕ μπορεί επίσης να αποφασίζει την πραγματοποίηση εντατικών σεμιναρίων ή και ενός καλοκαιρινού προγράμματος, το οποίο θα πραγματοποιείται μεταξύ 1^{ης} Ιουνίου και 31^{ης} Ιουλίου.

2. Σε εξαιρετικές περιπτώσεις είναι δυνατόν να χορηγείται με απόφαση της ΕΔΕ άδεια αναστολής της φοίτησης για χρονικό διάστημα που δεν επιτρέπεται να υπερβαίνει τους δώδεκα (12) μήνες. Ο χρόνος αναστολής φοίτησης του μεταπτυχιακού φοιτητή δεν υπολογίζεται στη συνολική χρονική διάρκεια της φοίτησης. Μετά τη λήξη της αναστολής φοίτησης, ο φοιτητής είναι υποχρεωμένος να παρακολουθήσει όλα τα μαθήματα, σεμινάρια, πρακτικές ασκήσεις κ.λπ.

στα οποία δεν έχει αξιολογηθεί επιτυχώς πριν από την αναστολή φοίτησής του. Ο μεταπτυχιακός φοιτητής, ο οποίος λαμβάνει αναστολή φοίτησης, όταν επανέλθει στη φοίτησή του εξακολουθεί να υπάγεται στο καθεστώς φοίτησης του χρόνου εγγραφής του ως μεταπτυχιακού φοιτητή.

3. Με απόφαση της ΕΔΕ είναι δυνατόν να παρατείνεται κατά ένα (1) έτος ο χρόνος φοίτησης ή/και ο χρόνος εκπόνησης και κατάθεσης της μεταπτυχιακής διπλωματικής εργασίας.

4. Σε κάθε περίπτωση, πάντως, ακόμη και με χρήση των δυνατοτήτων των προηγούμενων παραγράφων 2 και 3 του παρόντος άρθρου, ο ανώτατος χρόνος για την περάτωση των σπουδών και την κατάθεση της μεταπτυχιακής διπλωματικής εργασίας του ΔΠΜΣ δεν μπορεί να υπερβεί τα τρία (3) έτη από την εγγραφή του μεταπτυχιακού φοιτητή στο Πρόγραμμα.

5. Η διδασκαλία των μαθημάτων γίνεται κατά τις απογευματινές ώρες και μπορεί επίσης να γίνεται Σάββατο ή/και Κυριακή, για να διευκολύνονται οι εργαζόμενοι ή ασκούντες επάγγελμα μεταπτυχιακοί φοιτητές. Η κατάρτιση του προγράμματος διδασκαλίας καθορίζεται από την ΕΔΕ.

6. Η έναρξη και λήξη των εξαμήνων καθορίζεται από την ΕΔΕ. Ενδεικτικά, το χειμερινό εξάμηνο αρχίζει τη Δευτέρα της τελευταίας εβδομάδας του Σεπτεμβρίου ή το αργότερο, της πρώτης εβδομάδας του Οκτωβρίου και διαρκεί 13 πλήρεις εβδομάδες. Το εαρινό εξάμηνο αρχίζει τη δεύτερη ή τρίτη Δευτέρα του Φεβρουαρίου και διαρκεί 13 πλήρεις εβδομάδες.

7. Το ΔΠΜΣ διαρθρώνεται σε τέσσερα (4) διδακτικά ακαδημαϊκά εξάμηνα, διάρκειας δεκατριών (13) διδακτικών εβδομάδων. Κάθε μάθημα διδάσκεται τρεις ώρες την εβδομάδα.

8. Στο Α' εξάμηνο διδάσκονται τέσσερα υποχρεωτικά μαθήματα. Καθένα από τα υποχρεωτικά μαθήματα διδάσκεται μόνο εφόσον οφείλουν να το παρακολουθήσουν τουλάχιστον τέσσερις (4) επιτυχόντες. Στο Β' εξάμηνο διδάσκονται τέσσερα (4) υποχρεωτικά μαθήματα. Στο Γ' εξάμηνο οι φοιτητές καλούνται να επιλέξουν εξειδίκευση, είτε στην Ιστορία της Ιατρικής, είτε στη Βιολογική Ανθρωπολογία και διδάσκονται τα τέσσερα (4) αντίστοιχα υποχρεωτικά μαθήματα. Στο Δ' εξάμηνο οι φοιτητές εκπιπνούν τη Μεταπτυχιακή Διπλωματική Εργασία.

9. Για την απόκτηση του Μεταπτυχιακού Διπλώματος Ειδίκευσης ο μεταπτυχιακός φοιτητής θα πρέπει να παρακολουθήσει και να εξετασθεί επιτυχώς σε δώδεκα (12) μαθήματα, τέσσερα για κάθε εξάμηνο σπουδών, πλέον της διπλωματικής του εργασίας. Η παρακολούθηση και εξέταση των μαθημάτων γίνεται στα εξάμηνα Α', Β' και Γ'. Μετά το πέρας του Γ' εξαμήνου, ο φοιτητής μπορεί να αναλάβει θέμα διπλωματικής εργασίας, κατά τη διαδικασία του οικείου άρθρου του παρόντος, εφόσον χρωστά μέχρι 2 μαθήματα, αλλά η εξέταση στη διπλωματική του εργασία γίνεται μόνον εφόσον έχει εξετασθεί επιτυχώς σε όλα τα μαθήματα των Α', Β' και Γ' εξαμήνων. Η ΕΔΕ αποφασίζει τον ακριβή χρόνο εξέτασης στη διπλωματική εργασία, αλλά όχι πριν την λήξη του Γ' εξαμήνου σπουδών. Κάθε φοιτητής εξετάζεται στη διπλωματική του εργασία μόνο μία φορά, χωρίς δυνατότητα επανεξέτασης.

10. Το σύνολο των Πιστωτικών Μονάδων των μαθημάτων του ΔΠΜΣ είναι 120 πιστωτικές Μονάδες (ECTS) και συγκεκριμένα 30 πιστωτικές μονάδες (ECTS) ανά εξάμηνο, και 30 πιστωτικές μονάδες (ECTS) για τη Διπλωματική Εργασία. Οι πιστωτικές μονάδες σύμφωνα με το Ευρωπαϊκό Σύστημα Μεταφοράς και Συσσωρεύσης Ακαδημαϊκών Μονάδων – European Credit Transfer System (ECTS) έχουν ως εξής

		Πιστωτικές μονάδες
	Α' εξάμηνο	4 μαθήματα x 7,5 ECTS = 30 ECTS
	Β' εξάμηνο	4 μαθήματα x 7,5 ECTS = 30 ECTS
	Γ' εξάμηνο	4 μαθήματα x 7,5 ECTS = 30 ECTS
	Δ' εξάμηνο	Διπλωματική Εργασία = 30 ECTS
ΣΥΝΟΛΟ ΠΙΣΤΩΤΙΚΩΝ ΜΟΝΑΔΩΝ		120 ECTS

Η ΕΔΕ καθορίζει τα μαθήματα που θα διδάσκονται κάθε εξάμηνο από τα προβλεπόμενα στη σχετική Πρυτανική απόφαση.

11. Όλα τα μαθήματα του προγράμματος διδάσκονται στην Ελληνική ή στην Αγγλική γλώσσα και μπορούν να πραγματοποιούνται και με ηλεκτρονικά μέσα εκπαίδευσης.

Πρόγραμμα Μαθημάτων

1. Το πρόγραμμα μαθημάτων του ΔΠΜΣ και η έναρξή τους ανακοινώνεται από τη Γραμματεία του ΔΠΜΣ.

Με πρόταση της ΕΔΕ μπορεί να γίνει η τροποποίηση του προγράμματος των μαθημάτων.

2. Κατά το μήνα Ιούνιο κάθε έτους, η ΕΔΕ με απόφασή της αναθέτει στους διδάσκοντες τα μαθήματα που θα διδάξουν κατά το επόμενο ακαδημαϊκό έτος.

3. Το αναλυτικό Πρόγραμμα Μαθημάτων φοίτησης είναι το παρακάτω:

Α' εξάμηνο

1. Μεθοδολογία στην Ιστορία της Ιατρικής – Ιατρική Ιστοριογραφία	7,5 ECTS
2. Εισαγωγή στην αρχαία ιατρική	7,5 ECTS
3. Φυσική ανθρωπολογία: μεθοδολογία	7,5 ECTS
4. Ανατομία-Οστεολογία	7,5 ECTS
Σύνολο εξαμήνου	30 ECTS

Β' εξάμηνο

1. Ιστορική νοσολογία και επιδημιολογία	7,5 ECTS
2. Διαχείριση πόνου στην ιστορία	7,5 ECTS
3. Παλαιοπαθολογία: τεχνικές και πρακτική εφαρμογή	7,5 ECTS
4. Ποσοτικές και ποιοτικές μέθοδοι έρευνας στις κοινωνικές επιστήμες	7,5 ECTS
Σύνολο εξαμήνου	30 ECTS

Γ' εξάμηνο
(Εξειδίκευση στην Ιστορία της Ιατρικής)

1. Κειμενική μελέτη ελληνικής ιατρικής από την αρχαιότητα μέχρι το Βυζάντιο	7,5 ECTS
2. Νεώτερη ιστορία ιατρικής με έμφαση στον ελληνικό χώρο μετά το 18 ^ο αιώνα	7,5 ECTS
3. Ειδικά θέματα στην ιστορία της ιατρικής	7,5 ECTS
4. Ιστορία δημόσιας Υγείας	7,5 ECTS
Σύνολο εξαμήνου	30 ECTS

Γ' εξάμηνο
(Εξειδίκευση στη Βιολογική Ανθρωπολογία)

1. Παλαιογενετική	7,5 ECTS
2. Ταφονομία και Ταφική αρχαιολογία	7,5 ECTS
3. Εξέλιξη του ανθρώπου	7,5 ECTS
4. Ειδικά θέματα παλαιοδιατροφής, παλαιοπαθολογίας και παλαιοδημογραφίας	7,5 ECTS
Σύνολο εξαμήνου	30 ECTS

Δ' εξάμηνο

Μεταπτυχιακή διπλωματική εργασία	
Σύνολο εξαμήνου	30 ECTS

Άρθρο 8

Υποχρεώσεις μεταπτυχιακών φοιτητών

1. Οι φοιτητές του ΔΠΜΣ είναι υποχρεωμένοι:

α) Να παρακολουθούν κανονικά και ανελλιπώς τα μαθήματα του ισχύοντος προγράμματος σπουδών.

β) Να υποβάλλουν μέσα στις προβλεπόμενες προθεσμίες τις απαιτούμενες εργασίες για κάθε μάθημα.

γ) Να προσέρχονται στις προβλεπόμενες εξετάσεις.

δ) Να υποβάλλουν μέχρι την ημερομηνία που ανακοινώνεται από τη Γραμματεία την έντυπη δήλωση με το μάθημα ή τα μαθήματα επιλογής που επιθυμούν να παρακολουθήσουν κάθε εξάμηνο.

ε) Να υποβάλλουν στη Γραμματεία, πριν από την αξιολόγηση της μεταπτυχιακής διπλωματικής τους εργασίας, υπεύθυνη δήλωση ότι σε αυτήν δεν περιέχονται στοιχεία λογοκλοπής.

στ) Να εκπληρώνουν τις οικονομικές τους υποχρεώσεις στις ημερομηνίες που ορίζονται από τη Γραμματεία του προγράμματος.

ζ) Να σέβονται και να τηρούν τις αποφάσεις της ΕΔΕ καθώς και την ακαδημαϊκή δεοντολογία.

η) Οι υπότροφοι φοιτητές είναι επιπλέον υποχρεωμένοι, με απόφαση της ΕΔΕ, να προσφέρουν έργο υποστηρικτικό στα μαθήματα, στα Εργαστήρια και στην Έρευνα για το ΔΠΜΣ.

Η μη τήρηση όλων των παραπάνω, χωρίς σοβαρή και τεκμηριωμένη δικαιολογία, αποτελεί λόγο αποκλεισμού του φοιτητή από το πρόγραμμα.

2. Ο μεταπτυχιακός φοιτητής που θα καταληφθεί να αντιγράφει σε εργασίες ή εξετάσεις για πρώτη φορά, θα αποκλείεται από την εξέταση του αντίστοιχου μαθήματος και θα υποχρεώνεται να παρακολουθήσει εκ νέου το μάθημα την επόμενη περίοδο με τις ανάλογες πρόσθετες οικονομικές υποχρεώσεις. Η δεύτερη φορά που θα καταληφθεί να αντιγράφει στη διάρκεια των σπουδών του επιφέρει την οριστική διαγραφή του φοιτητή από το πρόγραμμα.

Σε περιπτώσεις λογοκλοπής ή παράλειψης αναφοράς στη μεταπτυχιακή Διπλωματική Εργασία, η ελάχιστη κύρωση, μετά από απόφαση της ΕΔΕ, είναι η υποχρέωση του φοιτητή να επιλέξει άλλον επιβλέποντα καθηγητή με διαφορετικό θέμα Διπλωματικής και να επαναλάβει το τρίτο εξάμηνο με ανάλογες πρόσθετες οικονομικές υποχρεώσεις, που καθορίζει με απόφασή της η ΕΔΕ, ενώ μέγιστη κύρωση μπορεί να είναι η οριστική διαγραφή του από το Πρόγραμμα. Αν έχει αποφοιτήσει, γίνεται ανάκληση του Μεταπτυχιακού Διπλώματος.

Θέματα σχετικά με διαγραφέντες φοιτητές

- Φοιτητές του ΔΠΜΣ που έχουν διαγραφεί για οποιοδήποτε λόγο, εκτός από πειθαρχικά παραπτώματα, έχουν το δικαίωμα να κάνουν αίτηση για να γίνουν δεκτοί για φοίτηση εξαρχής, σε κάθε νέα έναρξη κύκλου σπουδών.
- Η αίτηση ενός διαγραφέντος φοιτητή διαγωνίζεται κανονικά και επί ίσοις όροις με τους υποψήφιους φοιτητές της συγκεκριμένης σειράς και με βάση τα τρέχοντα κριτήρια.
- Στην περίπτωση που ένας διαγραφείς φοιτητής γίνει δεκτός στο πρόγραμμα, υποχρεούται να ξεκινήσει από το πρώτο εξάμηνο, με την ανάλογη οικονομική επιβάρυνση.

Άρθρο 9

Υποχρεώσεις διδασκόντων

1. Ο υπεύθυνος (σε περίπτωση συνδιδασκαλίας: οι υπεύθυνοι) για τη διδασκαλία μαθήματος στο ΔΠΜΣ είναι υποχρεωμένος:

α) Να τηρεί πιστά και επακριβώς το πρόγραμμα και το ωράριο των παραδόσεων του μαθήματος.

β) Να ελέγχει αν οι φοιτητές που είναι παρόντες και μόνο αυτοί έχουν υπογράψει στο παρουσιολόγιο.

γ) Να καθορίζει το περιεχόμενο του μεταπτυχιακού μαθήματος, στο πλαίσιο της ύλης της ειδικότερης θεματικής του, με τρόπο ακαδημαϊκά έγκυρο και σύμφωνα με τις τρέχουσες εξελίξεις, όπως αυτό προκύπτει, μεταξύ άλλων, από τη χρήση διεθνώς καθιερωμένων σύγχρονων συγγραμμάτων και λοιπών επιστημονικών δημοσιευμάτων από τη διεθνή βιβλιογραφία.

δ) Να φροντίζει για τη συστηματική συσχέτιση του θεωρητικού μέρους της διδασκαλίας με την υψηλού επιπέδου πρακτική εφαρμογή της. Η προσπάθεια αυτή να ενισχύεται με τη μελέτη και ανάλυση χαρακτηριστικών περιπτώσεων και με αξιοποίηση προσκεκλημένων ομιλητών, αναγνωρισμένων για την επαγγελματική πείρα και τις ειδικές επιστημονικές γνώσεις τους, ή με συνδυασμό και των δύο. Σε καμιά όμως περίπτωση ο διδάσιων δεν επιτρέπεται να υποκαθιστά την ευθύνη για την προετοιμασία των δικών του παραδόσεων με προσκεκλημένους ομιλητές ή εργασίες βιβλιοθήκης

ε) Να τηρεί τουλάχιστον δύο (2) ώρες γραφείου την εβδομάδα, που θα επιτρέπουν την απρόσκοπτη επικοινωνία των φοιτητών μαζί του για θέματα που άπτονται των σπουδών τους και του συγκεκριμένου μαθήματος. Η επικοινωνία μπορεί να γίνεται και με ηλεκτρονικά μέσα

στ) Κατά την έναρξη του εξαμήνου, να υποβάλλει προς διανομή στη Γραμματεία του ΔΠΜΣ το αναλυτικό πρόγραμμα διδασκαλίας του μαθήματος, που θα καλύπτει σε εβδομαδιαία βάση την ύλη για κάθε διδασκόμενη ενότητα του μαθήματος, προτάσεις χαρακτηριστικών περιπτώσεων για μελέτη, καθώς και τη σχετική σύγχρονη βιβλιογραφία και αρθρογραφία.

ζ) Τα μέλη των Τριμελών Συμβουλευτικών Επιτροπών των μεταπτυχιακών διπλωματικών εργασιών υποχρεούνται να υποβάλλουν στη Γραμματεία του ΔΠΜΣ το έντυπο βαθμολογίας και αξιολόγησης της εργασίας για έγκριση από την ΕΔΕ του ΔΠΜΣ.

η) Οι διδάσκοντες υποχρεούνται να εκδίδουν τα αποτελέσματα των εξετάσεων το αργότερο μέσα σε διάστημα δεκαπέντε (15) ημερών από την ημέρα εξέτασης.

θ) Κάθε διδάσκων που έχει τουλάχιστον τρία (3) χρόνια προϋπηρεσίας στο ΔΠΜΣ και ανήκει σε ένα από τα συνεργαζόμενα Τμήματα έχει την υποχρέωση να αποδέχεται τον ορισμό του από την ΕΔΕ ως Συμβούλου Σπουδών για έναν αριθμό μεταπτυχιακών φοιτητών. Τα τρία (3) πρώτα έτη λειτουργίας του ΔΠΜΣ οι Σύμβουλοι Σπουδών επιλέγονται, με απόφαση της ΕΔΕ, μεταξύ των διδασκόντων με τη μεγαλύτερη διδακτική εμπειρία σε μαθήματα μεταπτυχιακού επιπέδου. Ο Σύμβουλος Σπουδών έχει την ευθύνη της παροχής συμβουλών προς τους φοιτητές σχετικά με τις σπουδές, την επιλογή μαθημάτων, την επιλογή κατεύθυνσης εξειδίκευσης, τη διπλωματική εργασία και άλλα συναφή θέματα. Ο ορισμός του Συμβούλου Σπουδών πραγματοποιείται με την έναρξη κάθε νέου κύκλου του ΔΠΜΣ και διαρκεί καθ' όλη τη διάρκεια σπουδών του μεταπτυχιακού φοιτητή. Αντικατάσταση του Συμβούλου Σπουδών δεν είναι δυνατή, παρά μόνο για αναπότρεπτο λόγο που κρίνεται από την ΕΔΕ.

ι) Κάθε διδάσκων του ΔΠΜΣ οφείλει να σέβεται και να τηρεί τις αποφάσεις της ΕΔΕ καθώς και την ακαδημαϊκή δεοντολογία (π.χ. να μη χρησιμοποιεί μεταπτυχιακούς φοιτητές για ιδίους ερευνητικούς σκοπούς).

2. Η μη τήρηση όλων των παραπάνω, χωρίς σοβαρή και τεκμηριωμένη δικαιολογία, αποτελεί λόγο για διακοπή, με απόφαση της ΕΔΕ, της διδακτικής ή άλλης σχέσης του διδάσκοντα με το πρόγραμμα.

Άρθρο 10 **Αξιολόγηση μεταπτυχιακών φοιτητών**

1. Η αξιολόγηση των μεταπτυχιακών φοιτητών για κάθε μάθημα γίνεται από τον διδάσκοντα. Ο τρόπος εξέτασης και βαθμολογίας των φοιτητών αποφασίζεται από την ΕΔΕ και σε κάθε περίπτωση διασφαλίζεται το αδιάβλητο, η αντικειμενικότητα, η διαφάνεια και η συνέπεια. Η αξιολόγηση επιδόσεων τους γίνεται από το μηδέν (0) έως το δέκα (10) με βήμα 0,5.

2. Ο φοιτητής θα πρέπει να έχει εξετασθεί επιτυχώς σε όλα τα μαθήματα που απαιτούνται για μια από τις κατευθύνσεις του ΔΠΜΣ, προκειμένου να του επιτραπεί η ειπρόνηση διπλωματικής εργασίας.

3. Η κρίση και η βαθμολόγηση της διπλωματικής εργασίας γίνεται από τριμελή εξεταστική επιτροπή με την ίδια παραπάνω κλίμακα της παραγράφου 1 του παρόντος άρθρου.

4. Ο βαθμός του Μεταπτυχιακού Διπλώματος Ειδίκευσης εξάγεται από τη διαίρεση διά του αριθμού δεκαέξι (16) του αθροίσματος α) των βαθμών των δώδεκα (12) μαθημάτων (4 μαθημάτων του Α', 4 μαθημάτων του Β' εξαμήνου και 4 μαθημάτων του Γ' εξαμήνου) και β) του βαθμού της μεταπτυχιακής διπλωματικής εργασίας πολλαπλασιασμένου με τον συντελεστή τέσσερα (4), ήτοι βαθμός πτυχίου = (άθροισμα βαθμών 12 μαθημάτων) +(βαθμός διπλωματικής X 4) διά 16. Ο βαθμός της μεταπτυχιακής διπλωματικής εργασίας εξάγεται από το μέσο όρο της βαθμολόγησής της από τα τρία μέλη της εξεταστικής επιτροπής. Η κλίμακα κατανομής των βαθμών για τον χαρακτηρισμό του τίτλου σπουδών είναι:

ΑΡΙΣΤΑ: 8,50 ΕΩΣ 10,00

ΛΙΑΝ ΚΑΛΩΣ: 6,50 ΕΩΣ 8,49

ΚΑΛΩΣ: 5,00 ΕΩΣ 6,49

5. Υπάρχει μόνο μία επαναληπτική εξεταστική περίοδος, η περίοδος του Σεπτεμβρίου, η οποία εξυπηρετεί τα μαθήματα του Α' και Β' εξαμήνου.

Άρθρο 11 **Αξιολόγηση μαθημάτων και διδασκόντων**

1. Η αξιολόγηση των μαθημάτων διενεργείται από το Τμήμα Ιατρικής του ΑΠΘ, σε συνεργασία με το Τμήμα Ιστορίας και Εθνολογίας του ΔΠΘ, σύμφωνα με τα ισχύοντα πρότυπα και κανόνες, καθώς και από τους φοιτητές του ΔΠΜΣ. Μετά την ολοκλήρωση ενός μαθήματος, οι μεταπτυχιακοί φοιτητές αξιολογούν αυτό ηλεκτρονικά, μέσω του πληροφοριακού Συστήματος της ΜΟΔΙΠ του ΑΠΘ.

2. Αξιολόγηση Διδασκόντων

α) Η αξιολόγηση του διδάσκοντα από τους μεταπτυχιακούς φοιτητές γίνεται με κριτήρια τις γνώσεις και την ικανότητα μετάδοσής τους στους φοιτητές, το επίπεδο της προετοιμασίας του, τη χρησιμοποίηση της πλέον σύγχρονης και διεθνώς καθιερωμένης -για υψηλού επιπέδου μεταπτυχιακές σπουδές- βιβλιογραφίας, την προθυμία του να απαντά σε ερωτήσεις, την έγκαιρη βαθμολόγηση και επιστροφή εργασιών και γραπτών εξετάσεων, την τήρηση των ωρών διδασκαλίας του μαθήματος και των ωρών γραφείου, κλπ.

β) Η αξιολόγηση των διδασκόντων από τους μεταπτυχιακούς φοιτητές γίνεται μέσω του πληροφοριακού Συστήματος της ΜΟΔΙΠ του ΑΠΘ, μετά την ολοκλήρωση του μαθήματος.

γ) Για περιπτώσεις με σοβαρά παράπονα φοιτητών, η ΕΔΕ έχει την υποχρέωση να λάβει τα ενδεδειγμένα μέτρα (σύσταση, παρακράτηση της διδακτικής αποζημίωσης, αντικατάσταση διδάσκοντα) για τη θεραπεία των προβλημάτων που έχουν διαπιστωθεί.

δ) Μετά την υποβολή της κατάστασης βαθμολογίας για το μάθημα, παραδίδεται και στον διδάσκοντα ο πίνακας της αξιολόγησης με τις τυχόν παρατηρήσεις καθώς και ο πίνακας με τα σχετικά συγκριτικά στοιχεία.

ε) Σε περιπτώσεις που ένα μάθημα συνεχίζει να διεξάγεται με τρόπο που δημιουργεί προβλήματα στην εύρυθμη λειτουργία του ΔΠΜΣ, η ΕΔΕ αποφασίζει την αντικατάσταση του διδάσκοντα, ανεξαρτήτως αν αυτός ανήκει σε Τμήμα των συνεργαζόμενων Πανεπιστημίων ή είναι εξωτερικός συνεργάτης.

Άρθρο 12 **Διδακτικό προσωπικό**

1. Οι διδάσκοντες στο ΔΠΜΣ ορίζονται από την ΕΔΕ. Τα κριτήρια επιλογής των διδασκόντων στο ΔΠΜΣ είναι η συνάφεια της ειδικότητας, της εμπειρίας και του διδακτικού και ερευνητικού τους έργου με το αντικείμενο του ΔΠΜΣ. Τόσο για τη διοίκηση όσο και για τους διδάσκοντες στο ΔΠΜΣ αναγκαία είναι η προσήλωση στη φιλοσοφία και τις διεπιστημονικές αρχές του Προγράμματος.

2. Τη διδασκαλία των μαθημάτων και τις ασκήσεις στο ΔΠΜΣ μπορούν να αναλαμβάνουν:

α) Καθηγητές και Λέκτορες των συνεργαζόμενων Πανεπιστημίων ή άλλου Α.Ε.Ι., αποχωρήσαντες λόγω ορίου ηλικίας καθηγητές, επισκέπτες καθηγητές και ειδικοί επιστήμονες.

β) Ερευνητές αναγνωρισμένων ερευνητικών ιδρυμάτων της ημεδαπής ή της αλλοδαπής, οι οποίοι είναι κάτοχοι διδακτορικού διπλώματος και έχουν επαρκή επιστημονική συγγραφική ή ερευνητική δραστηριότητα.

δ) Επιστήμονες αναγνωρισμένου κύρους, οι οποίοι διαθέτουν εξειδικευμένες γνώσεις ή σχετική εμπειρία στο γνωστικό αντικείμενο του ΔΠΜΣ.

Με απόφαση της ΕΔΕ μπορούν να προσλαμβάνονται διδάκτορες ή υποψήφιοι διδάκτορες για την υποβοήθηση της διδασκαλίας των μαθημάτων και την πραγματοποίηση των ασκήσεων.

3. Η επιλογή των διδασκόντων στο ΔΠΜΣ γίνεται από την ΕΔΕ, με βάση τα παρακάτω κριτήρια:

α) Τη συνάφεια του γνωστικού αντικείμενου του υποψηφίου, σύμφωνα με το βιογραφικό του σημείωμα, με τις απαιτήσεις των μαθημάτων του ΔΠΜΣ, τα οποία θα αναλάβει να διδάξει.

β) Τη διαθεσιμότητα του υποψηφίου στο ΔΠΜΣ για τουλάχιστον δύο (2) ακαδημαϊκά έτη, έτσι ώστε να καθίσταται δυνατή η ολοκλήρωση της διδασκαλίας του μαθήματος και η επίβλεψη και εξέταση των μεταπτυχιακών διπλωματικών εργασιών τις οποίες θα αναλάβει.

β) Το δημοσιευμένο επιστημονικό και ερευνητικό έργο του υποψηφίου.

γ) Τις τυχόν προηγούμενες αξιολογήσεις φοιτητών, κυρίως από μαθήματα μεταπτυχιακού επιπέδου.

4. Η ωριαία αποζημίωση των διδασκόντων για τη διδασκαλία καθώς και η αποζημίωσή τους για την επίβλεψη διπλωματικής εργασίας (thesis) ρυθμίζονται με απόφαση της ΕΔΕ.

5. Οι διδάσκοντες ή ο διδάσκων, μπορεί να προσκαλέσει εξειδικευμένους επιστήμονες για να δώσουν διαλέξεις κατά τη διάρκεια του μαθήματος. Οι προσκεκλημένοι επιστήμονες μπορούν να καλύπτουν συνολικά όχι περισσότερες των τεσσάρων (4) διαλέξεων. Όταν η ανάθεση του μαθήματος γίνεται σε ένα μόνο διδάσκοντα, αυτός θα πρέπει να πραγματοποιήσει αυτοπροσώπως τουλάχιστον τις οκτώ (8) από τις δώδεκα (12) προβλεπόμενες διαλέξεις και να διεξαγάγει ο ίδιος τις εξετάσεις του μαθήματος. Όταν η ανάθεση του μαθήματος γίνεται σε δύο διδάσκοντες, θα πρέπει ο καθένας από αυτούς να πραγματοποιήσει αυτοπροσώπως τουλάχιστον τις τέσσερις (4) από τις προβλεπόμενες δώδεκα (12) διαλέξεις καθώς και να συμμετάσχει στην διεξαγωγή των εξετάσεων του μαθήματος.

Άρθρο 13

Μαθήματα

Τα μαθήματα που πρέπει να παρακολουθήσει κατά εξάμηνο κάθε φοιτητής καθορίζονται από το οικείο Πρόγραμμα Μαθημάτων.

Άρθρο 14

Μεταπτυχιακή διπλωματική εργασία

1. Μετά την ολοκλήρωση των μαθημάτων του Γ' Εξαμήνου, ο μεταπτυχιακός φοιτητής πρέπει να ετοιμάσει προκαταρκτικό περίγραμμα έρευνας για την εικόνηση διπλωματικής εργασίας και να επιλέξει επιβλέποντα καθηγητή, με τη σύμφωνη γνώμη του τελευταίου. Ο επιβλέπων μπορεί να είναι: α) Καθηγητής ή Λέκτορας των συμμετεχόντων στο ΔΠΜΣ Τμημάτων ή β) Καθηγητής ή Λέκτορας άλλων Τμημάτων των συνεργαζόμενων Πανεπιστημίων ή άλλου ΑΕΙ, ο οποίος έχει μερική ή εξ ολοκλήρου ανάθεση διδασκαλίας μαθήματος στο ΔΠΜΣ. Στο περίγραμμα έρευνας του μεταπτυχιακού φοιτητή πρέπει να προσδιορίζεται το θέμα που θα αναλυθεί, η μεθοδολογία της επιστημονικής του προσέγγισης καθώς και η βιβλιογραφία που θα χρησιμοποιηθεί. Η αποδοχή της ερευνητικής πρότασης του μεταπτυχιακού φοιτητή από τον επιβλέποντα γίνεται με κριτήρια τη συνάφεια του θέματος με το αντικείμενο του ΔΠΜΣ, την προσδοκώμενη επιστημονική συμβολή και τα διαφαινόμενα στοιχεία πρωτοτυπίας ως προς την προσέγγιση του

υπό διερεύνηση ειδικότερου αντικειμένου. Η αποδοχή αυτή της ερευνητικής πρότασης επικυρώνεται με απόφαση της ΕΔΕ του ΔΠΜΣ.

2. Το θέμα της μεταπτυχιακής διπλωματικής εργασίας εγγράφεται σε ειδικό κατάλογο μεταπτυχιακών μελετών που τηρείται στη Γραμματεία. Στον κατάλογο αυτόν περιλαμβάνονται απαραίτητως τα ονοματεπώνυμα του υποψηφίου και του επιβλέποντος, η ημερομηνία έγκρισης του θέματος από την ΕΔΕ και η ημερομηνία περάτωσης της διαδικασίας, είτε με αποδοχή είτε με απόρριψη.

3. Ανάλογα με την εξέλιξη της εκπόνησης της διπλωματικής του εργασίας, ο μεταπτυχιακός φοιτητής ενημερώνει τον επιβλέποντα καθηγητή, ο οποίος παρακολουθεί, με ημερολόγιο προόδου, αν τηρούνται οι στόχοι και οι προδιαγραφές της έρευνας.

4. Όταν περατωθεί η σύνταξη της διπλωματικής εργασίας, αυτή υποβάλλεται σε τρία (3) αντίτυπα στη Γραμματεία του ΔΠΜΣ, με τη σύμφωνη γνώμη του επιβλέποντος καθηγητή ότι πληροί τις προϋποθέσεις για να εισαχθεί προς κρίση.

5. Για την εξέταση της μεταπτυχιακής διπλωματικής εργασίας ορίζεται από την ΕΔΕ Τριμελής Εξεταστική Επιτροπή, στην οποία συμμετέχουν ο επιβλέπων καθηγητής και δύο (2) ακόμη μέλη, τα οποία πρέπει να έχουν την ίδια ή συναφή επιστημονική ειδικότητα με το γνωστικό αντικείμενο της διπλωματικής εργασίας. Η Τριμελής Εξεταστική Επιτροπή υποβάλλει την αξιολόγηση και τη βαθμολογία της διπλωματικής εργασίας στη Γραμματεία, για έγκριση από την ΕΔΕ του ΔΠΜΣ.

6. Μετά την ολοκλήρωση της συγγραφής της διπλωματικής εργασίας και τον ορισμό της Τριμελούς Εξεταστικής Επιτροπής, ο μεταπτυχιακός φοιτητής παρουσιάζει τα κύρια σημεία της διπλωματικής του εργασίας με τα συμπεράσματά της. Οι παρουσιάσεις των μεταπτυχιακών διπλωματικών εργασιών γίνονται υποχρεωτικά στο τέλος του Δ' εξαμήνου για το σύνολο των μεταπτυχιακών φοιτητών. Η πρόσκληση και ανακοίνωση για τη δημόσια παρουσίαση των διπλωματικών εργασιών απευθύνεται από τον Διευθυντή του ΔΠΜΣ, ύστερα από συνεννόηση με τον επιβλέποντα καθηγητή, ο οποίος συντονίζει και προεδρεύει στη διαδικασία αυτή. Η έκταση και η μορφή της παρουσίασης της μεταπτυχιακής διπλωματικής εργασίας καθορίζονται από την ΕΔΕ.

7. Μέσα σε εξήντα (60) ημέρες από τον ορισμό της, η Τριμελής Εξεταστική Επιτροπή αποφαινεται για την αποδοχή ή μη και για τη βαθμολόγηση της μεταπτυχιακής διπλωματικής εργασίας, με κλίμακα βαθμολογίας από μηδέν (0) έως δέκα (10), αποστέλλοντας στη Γραμματεία του ΔΠΜΣ το πρακτικό της εξέτασης του υποψηφίου. Αν, μετά την παρέλευση αυτής της προθεσμίας, διαπιστώνεται ότι ένα μέλος της Επιτροπής δεν έχει ανταποκριθεί στις σχετικές υποχρεώσεις του, το μέλος αυτό αντικαθίσταται με απόφαση της ΕΔΕ. Στην περίπτωση αυτή η διαδικασία αποδοχής και βαθμολόγησης της μεταπτυχιακής διπλωματικής εργασίας πρέπει να ολοκληρωθεί εντός τριάντα (30) ημερών.

8. Για να γίνει αποδεκτή από την Τριμελή Εξεταστική Επιτροπή μια μεταπτυχιακή διπλωματική εργασία, πρέπει να ανταποκρίνεται στις παρακάτω απαιτήσεις:

α) Το θέμα και το περιεχόμενο της εργασίας να είναι συναφές με το αντικείμενο του ΔΠΜΣ.

β) Η πραγμάτευση του θέματος, χωρίς κατ' ανάγκη να έχει παντελώς νέα στοιχεία, να γίνεται με τέτοιο τρόπο προσέγγισης των πηγών και της βιβλιογραφίας, ώστε να παρουσιάζεται η προσωπική ερευνητική προσπάθεια και επίδοση του υποψηφίου.

9. Με απόφαση της ΕΔΕ είναι δυνατό να παρατείνεται κατά ένα (1) έτος ο χρόνος σύνταξης και κατάθεσης της μεταπτυχιακής διπλωματικής εργασίας. Αν η προθεσμία αυτή παρέλθει άπρακτη, ο φοιτητής διαγράφεται και ο κύκλος σπουδών θεωρείται ότι δεν ολοκληρώθηκε.

10. Δεν είναι δυνατή η αλλαγή του θέματος της μεταπτυχιακής διπλωματικής εργασίας του φοιτητή, παρά μόνο με απόφαση της ΕΔΕ μετά από αιτιολογημένη εισήγηση του επιβλέποντα καθηγητή. Η αλλαγή θέματος μεταπτυχιακής διπλωματικής εργασίας δεν αποτελεί σε καμία περίπτωση λόγο για παράταση των παραπάνω προθεσμιών.

Άρθρο 15 **Οδηγός Σπουδών**

Με την έναρξη του ΔΠΜΣ δημοσιεύεται και αναρτάται Οδηγός Σπουδών του ΔΠΜΣ ο οποίος επικαιροποιείται τακτικά και τροποποιείται, όταν υπάρξει ανάγκη. Ο Οδηγός Σπουδών περιλαμβάνει, ιδίως, το πρόγραμμα μαθημάτων, τα ονοματεπώνυμα των διδασκόντων, τα δικαιώματα των μεταπτυχιακών φοιτητών (κοινωνικές παροχές, υποτροφίες, δάνεια, διδακτικά βιβλία, βοηθήματα κ.λπ.), τις υποχρεώσεις τους (με εξειδίκευση του άρθρου 8 του παρόντος), καθώς και πληροφορίες για τη λειτουργία των σπουδαστηρίων, των εργαστηρίων και των βιβλιοθηκών των συνεργαζόμενων Τμημάτων.

Άρθρο 16 **Λογοκλοπή/Παράλειψη αναφοράς σε χρησιμοποιηθείσα βιβλιογραφία**

1. Καταθέτοντας οποιαδήποτε εργασία, ο φοιτητής υποχρεούται να αναφέρει αν χρησιμοποίησε το έργο και τις απόψεις άλλων. Η λογοκλοπή αποτελεί σοβαρό ακαδημαϊκό παράπτωμα. Λογοκλοπή θεωρείται η εν μέρει ή εν όλω αντιγραφή ή χρησιμοποίηση στοιχείων εργασίας άλλου, δημοσιευμένης ή μη, χωρίς τη δέουσα ακριβή και σαφή αναφορά στη συγκεκριμένη πηγή, καθώς και η παράθεση οποιουδήποτε υλικού τεκμηρίωσης, ακόμη και από μελέτες του ιδίου του υποψηφίου, χωρίς σχετική ακριβή και σαφή αναφορά.

2. Στις παραπάνω περιπτώσεις, μετά από αιτιολογημένη εισήγηση του επιβλέποντος καθηγητή, η ΕΔΕ μπορεί να αποφασίσει την οριστική διαγραφή του υποψηφίου από το Πρόγραμμα.

Άρθρο 17 **Αναγόρευση διπλωματούχων**

1. Η αναγόρευση των μεταπτυχιακών φοιτητών σε διπλωματούχους του ΔΠΜΣ γίνεται με ανακοίνωσή της ενώπιον της ΕΔΕ, στην οποία παρίστανται οι ενδιαφερόμενοι. Η διαδικασία αυτή μπορεί να είναι δημόσια. Στην τελετή μετέχουν μόνο οι φοιτητές που έχουν περατώσει επιτυχώς τις σπουδές τους και έχουν εξοφλήσει πλήρως τις οικονομικές τους υποχρεώσεις.

2. Ο αποφοιτήσας μεταπτυχιακός φοιτητής μπορεί να λαμβάνει, και πριν από την επίσημη αναγόρευσή του ως διπλωματούχου, πιστοποιητικό για την επιτυχή αποπεράτωση του κύκλου σπουδών του ΔΠΜΣ για διοικητική χρήση.

Άρθρο 18 **Παράλληλες εκπαιδευτικές και ερευνητικές δραστηριότητες**

1.Εκτός από τη διδασκαλία μαθημάτων του Μεταπτυχιακού Προγράμματος μπορεί να λαμβάνουν χώρα παράλληλες εκπαιδευτικές και ερευνητικές δραστηριότητες.

2. Οι δραστηριότητες αυτές μπορεί να συνίστανται σε λειτουργία ταχύρυθμων εκπαιδευτικών προγραμμάτων γενικού ή εξειδικευμένου χαρακτήρα, εκπαίδευση στελεχών συγκεκριμένης διάρκειας, συμμετοχή ή επιμέλεια σε διάφορες εκδόσεις ή ερευνητικά προγράμματα συναφή με τα ενδιαφέροντα του ΔΠΜΣ κ. ά.

3. Σε αυτούς που παρακολουθούν παράλληλες εκπαιδευτικές δραστηριότητες του προγράμματος χορηγείται, μετά από σχετική απόφαση της ΕΔΕ του ΔΠΜΣ, ενδεικτικό παρακολούθησης.

Άρθρο 19 **Οικονομικά στοιχεία προγράμματος**

A. Κόστος προγράμματος

1. Το 65% του ετήσιου κόστους του προγράμματος, που αφορά στις λειτουργικές δαπάνες, ανέρχεται στο ποσό των **44,992€** και αναλύεται σε κατηγορίες δαπανών ως εξής:

Κατηγορία δαπάνης	Κόστος σε €
I. Αμοιβές – αποζημιώσεις ανθρώπινου δυναμικού	36.192
III. Δαπάνες μετακινήσεων	4.800
IV. Αναλώσιμα-Προμήθειες	2.000
V. Λοιπές δαπάνες	2.000
Σύνολο	44.992

2. Η καταβολή των αποζημιώσεων στους διδάσκοντες του ΔΠΜΣ γίνεται στο τέλος κάθε ακαδημαϊκού εξαμήνου εφάπαξ, μετά την παράδοση στη Γραμματεία όλων των παρουσιολογιών και αποτελεσμάτων των γραπτών και προφορικών εξετάσεων.

B. Οικονομικοί πόροι προγράμματος

3. Στους πόρους του προγράμματος περιλαμβάνονται:

- i. Δίδακτρα που θα καταβάλλουν οι μεταπτυχιακοί φοιτητές.
- ii. Διαφανείς χορηγίες επιχειρήσεων και οργανισμών.
- iii. Αμοιβές από άλλες παράλληλες δραστηριότητες, μελέτες ή έρευνες που εκπονεί το προσωπικό στα πλαίσια του ΔΠΜΣ.
- iv. Δωρεές προσώπων
- v. Κονδύλια από προγράμματα της Ευρωπαϊκής Ένωσης.
- vi. Άλλες διαφανείς χρηματικές εισροές.

4. Το σύνολο των διδάκτρων του ΔΠΜΣ για κάθε μεταπτυχιακό φοιτητή ανέρχεται στο ποσό των 2.400 ευρώ, η δε καταβολή τους γίνεται σε δύο ισόποσες δόσεις: η πρώτη σε ειδικό λογαριασμό της Επιτροπής Ερευνών του ΑΠΘ κατά την αρχική εγγραφή στο ΔΠΜΣ, και η δεύτερη πριν από την έναρξη του Β' εξαμήνου, σε ειδικό λογαριασμό της Επιτροπής Ερευνών του ΑΠΘ. Τα χρήματα αυτά αξιοποιούνται για τις ανάγκες που ανακύπτουν καθ' όλη τη διάρκεια λειτουργίας του προγράμματος και όχι μόνο στο εξάμηνο στο οποίο αντιστοιχούν.

Ανάλογα με τη ζήτηση, η ΕΔΕ μπορεί, πριν από την κατ' έτος προκήρυξη του προγράμματος, να αναπροσαρμόζει το ποσό των διδάκτρων.

5. Τη λογιστική παρακολούθηση των κονδυλίων του ΔΠΜΣ αναλαμβάνει η Επιτροπή Ερευνών του ΑΠΘ η οποία και παρακρατεί για το σκοπό αυτό το 10% του συγκεκριμένου ποσού.

6. Η ΕΔΕ του ΔΠΜΣ αποφασίζει τη διάθεση των οικονομικών πόρων του 25% των συνολικών εσόδων για αγορά υλικού, εξοπλισμό αιθουσών διδασκαλίας, εργαστηρίων, σπουδαστηρίων και γραφείων, προμήθεια βιβλίων, περιοδικές αμοιβές προσωπικού Γραμματείας κ.λπ.

7. Μεταξύ των δύο συνεργαζόμενων Πανεπιστημίων ρητά συμφωνείται δια του παρόντος ότι το ήμισυ (1/2) του εναπομένοντος εκ του ως άνω ποσοστού 25% των συνολικών εσόδων, μετά την αφαίρεση των εξόδων για τη λειτουργία του Προγράμματος, θα διατίθεται κατ' έτος στο καθένα από τα συνεργαζόμενα Τμήματα για τους προβλεπόμενους από το νόμο και από τις αποφάσεις των αρμοδίων οργάνων σκοπούς, όπως για την αναβάθμιση των υποδομών, τον εξοπλισμό των εργαστηρίων/σπουδαστηρίων, τον εξοπλισμό και εν γένει εμπλουτισμό Βιβλιοθήκης.

8. Τα κάθε είδους έσοδα του ΔΠΜΣ δύνανται να κατατίθενται εντόκως σε τραπεζικούς λογαριασμούς, με απόφαση της Επιτροπής Ερευνών του ΑΠΘ, λαμβανόμενη με βάση το ύψος του εκάστοτε προσφερόμενου επιτοκίου σε συνδυασμό με την παρεχόμενη ασφάλεια των καταθέσεων.

9. Η ΕΔΕ του ΔΠΜΣ, αποφασίζει κάθε τυχόν αναγκαία αναπροσαρμογή του ύψους των διδάκτρων, τον καθορισμό των αμοιβών των διδασκόντων και την αναπροσαρμογή αυτών.

10. Αίτηση του φοιτητή για επιστροφή διδάκτρων ενός εξαμήνου επιτρέπεται μόνο εφόσον αυτός επικαλείται και αποδεικνύει επαρκώς τη συνδρομή εξαιρετικά σοβαρού λόγου για διακοπή της φοίτησης και η αίτησή του αυτή υποβληθεί της ΕΔΕ του ΔΠΜΣ το αργότερο εντός είκοσι (20) ημερών από την έναρξη των μαθημάτων του εξαμήνου.

Γ. Υποτροφίες

1. Εφόσον υπάρχουν ικανά έσοδα, θα χορηγούνται υποτροφίες σε φοιτητές του ΔΠΜΣ με εξαιρετικές επιδόσεις, μετά από απόφαση της ΕΔΕ στο τέλος του προηγούμενου ακαδημαϊκού έτους. Οι υποτροφίες που θα παρέχονται μπορεί να συνίστανται σε απαλλαγή από το σύνολο (100%) ή ένα μέρος του ποσού κάθε μίας δόσης των διδάκτρων. Οι υποτροφίες απαλλαγής από την καταβολή ποσού της πρώτης δόσης δίνονται βάσει της σειράς εισαγωγής των υποψηφίων, ενώ οι υποτροφίες απαλλαγής από την καταβολή ποσού της δεύτερης δόσης δίνονται βάσει της βαθμολογίας των μεταπτυχιακών φοιτητών στα δύο πρώτα εξάμηνα (εφόσον αυτοί έχουν επιτύχει σε όλα τα μαθήματα με την πρώτη εξέταση) και της τήρησης των υποχρεώσεων τους που καθορίζονται στον παρόντα Κανονισμό. Οι υπότροφοι οφείλουν να παρέχουν έργο, σύμφωνα με υπόδειξη της ΕΔΕ. Σε περίπτωση που υπότροφος μεταπτυχιακός φοιτητής δεν είναι συνεπής με τις υποχρεώσεις του, η ΕΔΕ προβαίνει σε ανάκληση και διακοπή της υποτροφίας του.

2. Υποτροφίες για μεταπτυχιακές σπουδές παρέχονται και από άλλους φορείς, όπως ΙΚΥ, Υπουργείο Παιδείας, ΓΓΕΤ, Κοινωνικά Προγράμματα, άλλα Ιδρύματα και οργανισμούς δημόσιους ή ιδιωτικούς. Σε περίπτωση που μεταπτυχιακός φοιτητής έχει υποτροφία ή επιχορήγηση από άλλο φορέα δεν δικαιούται υποτροφία από το ΔΠΜΣ.

Άρθρο 20
Τροποποιήσεις κανονισμού

Οι διατάξεις του παρόντος Κανονισμού λειτουργίας του ΔΠΜΣ μπορούν να τροποποιούνται, μετά από τεκμηριωμένη εισήγηση, με απόφαση της ΕΔΕ και έγκρισή της από τις Συγκλήτους των δύο συνεργαζόμενων Πανεπιστημίων.

Άρθρο 21
Ρύθμιση άλλων θεμάτων

Θέματα που δεν ρυθμίζονται από τον παρόντα Κανονισμό ρυθμίζονται με αποφάσεις της ΕΔΕ του ΔΠΜΣ, που λαμβάνονται με τουλάχιστον 3 ψήφους.

ΜΕΡΟΣ Β'
ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΣΠΟΥΔΩΝ

Α. Δομή του Προγράμματος

Το ΔΠΜΣ «Ιστορία της Ιατρικής και Βιολογική Ανθρωπολογία: Υγεία, Νόσος και Φυσική Επιλογή» διαρθρώνεται σε τέσσερα (4) ακαδημαϊκά εξάμηνα. Στο Α' εξάμηνο διδάσκονται τέσσερα Υποχρεωτικά Μαθήματα Κορμού (κοινά για όλες τις κατευθύνσεις). Στο Β' εξάμηνο διδάσκονται τέσσερα υποχρεωτικά μαθήματα Κορμού (κοινά για όλες τις κατευθύνσεις). Στο Γ' εξάμηνο οι φοιτητές καλούνται να επιλέξουν κατεύθυνση και διδάσκονται τέσσερα Υποχρεωτικά μαθήματα κατεύθυνσης. Στο Δ' εξάμηνο ειπονούν τη Μεταπτυχιακή Διπλωματική Εργασία. Τα μαθήματα διδάσκονται ταυτόχρονα σε δύο τμήματα, από τα οποία ένα λειτουργεί στο ΑΠΘ και ένα στο ΔΠΘ, εκτός αν, με αιτιολογημένη απόφαση που λαμβάνει πριν από την ετήσια προκήρυξη του προγράμματος η ΣΕ αποφασίσει διαφορετικά.

Ο παρακάτω Πίνακας παρουσιάζει τις ώρες διδασκαλίας και τις ακαδημαϊκές πιστωτικές μονάδες ανά μάθημα και στο σύνολο του προγράμματος. Κάθε ECTS αντιστοιχεί σε 25 ώρες φόρτου εργασίας.

Περιγραφή		Ώρες	ECTS
Α': 4 υποχρεωτικά μαθήματα κορμού	(32 ώρες – 7,5 credits/μάθημα)	128	30
Β': 4 υποχρεωτικά μαθήματα κορμού	(32 ώρες – 7,5credits/μάθημα)	128	30
Γ': 4 μαθήματα κατεύθυνσης	(32 ώρες - 7,5credits/μάθημα)	128	30
Δ': Διπλωματική Εργασία			30
Σύνολο			120

Τα μαθήματα κατανέμονται στα τρία διδακτικά εξάμηνα ως εξής:

1° Εξάμηνο:

Μαθήματα	Ώρες	ECTS
Μεθοδολογία στην Ιστορία της Ιατρικής – Ιατρική ιστοριογραφία	32	7,5
Εισαγωγή στην αρχαία ιατρική	32	7,5
Φυσική ανθρωπολογία: μεθοδολογία	32	7,5
Ανατομία-Οστεολογία	32	7,5

2° Εξάμηνο:

Μαθήματα	Ώρες	ECTS
Ιστορική νοσολογία και επιδημιολογία	32	7,5
Διαχείριση πόνου στην ιστορία	32	7,5

Παλαιοπαθολογία: τεχνικές και πρακτική εφαρμογή	32	7,5
Ποσοτικές και ποιοτικές μέθοδοι έρευνας στις κοινωνικές επιστήμες	32	7,5

3^ο Εξάμηνο:

Κατεύθυνση I: Ιστορία της Ιατρικής.

Μαθήματα Υποχρεωτικά	Ώρες	ECTS
Κειμενική μελέτη ελληνικής ιατρικής από την αρχαιότητα μέχρι το Βυζάντιο	32	7,5
Νεώτερη ιστορία ιατρικής με έμφαση στον ελληνικό χώρο μετά το 18 ^ο αιώνα	32	7,5
Ειδικά θέματα στην ιστορία της ιατρικής	32	7,5
Ιστορία δημόσιας Υγείας	32	7,5

Κατεύθυνση II: Βιολογική Ανθρωπολογία

Μαθήματα Υποχρεωτικά	Ώρες	ECTS
Παλαιογενετική	32	7,5
Ταφονομία και Ταφική αρχαιολογία	32	7,5
Εξέλιξη του ανθρώπου	32	7,5
Ειδικά θέματα παλαιοδιατροφής, παλαιοπαθολογίας και παλαιοδημογραφίας	32	7,5

B. Περιγραφή των μαθημάτων

ΜΑΘΗΜΑΤΑ ΚΟΡΜΟΥ

1. Μεθοδολογία στην Ιστορία της Ιατρικής – Ιατρική Ιστοριογραφία

Στο μάθημα αυτό παρουσιάζονται οι ορισμοί της ιστορίας και της ιστοριογραφίας, ιδιαίτερα δε της ιστοριογραφίας της ιατρικής. Γίνεται αναφορά στην κοινωνική ιστορία της ιατρικής, ενώ μελετάται η κοινωνιολογία της ιατρικής και η τάση «ιατρικοποίησης-medicalization». Γίνεται εισαγωγή στην ιστορία της εικόνας του ανθρωπίνου σώματος, στην ιστορική επιδημιολογία και στην εφαρμογή της χειρουργικής γνώσης, ενώ έμφαση δίνεται στην ονοματολογία των νόσων. Παρουσιάζονται τα υλικά που υπάρχουν στην υπηρεσία της ιστορίας της ιατρικής, όπως η χρήση βιβλιοθηκών και αρχείων για ιστορικο-ιατρική έρευνα. Γίνεται σύνδεση της έρευνας στην ιστορία της ιατρικής με τη δημιουργία συλλογών από πρόσφατο βιοϊατρικό περιβάλλον και το σχεδιασμό εκθέσεων. Παρουσιάζονται παραδείγματα από μουσεία-συλλογές-βιβλιοθήκες του εξωτερικού και γίνεται εξοικείωση με τον τρόπο λειτουργίας τους στο σχεδιασμό εκθέσεων με ιατρικό περιεχόμενο για εκπαιδευτικούς σκοπούς.

2. Εισαγωγή στην αρχαία ιατρική

Το μάθημα ξεκινά με σύντομη αναδρομή στην ιστορία της ιατρικής, μελετώντας ιδιαίτερα τη θέση του ιατρού στην κοινωνία και τη σχέση ιατρού και ασθενή. Παρουσιάζεται η σχέση ιατρικής και θρησκείας. Έμφαση δίνεται στην ιστορία της ιατρικής εκπαίδευσης, στην Ιατρική ηθική & δεοντολογία, στα προσόντα του ιατρού κατά την αρχαιότητα, ενώ παρουσιάζεται η εξέλιξη της ιατρικής από τέχνη σε επιστήμη. Μελετώνται η επιστημολογία και οι ιατρικές σχολές της αρχαιότητας, ενώ γίνεται εκτενής αναφορά στους πειραματισμούς, ιδιαίτερα σε σχέση με της καρδιαγγειακές αναζητήσεις και στις μεθόδους διάγνωσης και πρόγνωσης. Αναφέρονται περιληπτικά οι θεραπευτικές προσεγγίσεις της αρχαιότητας, ενώ μελετάται η σχέση σώματος και ψυχής, λαμβάνοντας υπόψη τη θρησκεία, την κοινωνία και τη γνώση στην ιστορία. Παρουσιάζεται η εξέλιξη ιατρικών οντοτήτων που σήμερα αναγνωρίζονται (π.χ. επιληψία, καρκίνος).

3. Φυσική ανθρωπολογία: μεθοδολογία

Παρουσιάζονται μέθοδοι προσδιορισμού φύλου, ηλικίας και αναστήματος, υπολογισμός ελάχιστου αριθμού ατόμων από σκελετικά κατάλοιπα, το θεωρητικό υπόβαθρο που αναπτύχθηκαν καθώς και μια κριτική αξιολόγηση αυτών. Γίνεται αναφορά σε κλασικές και σύγχρονες ανθρωπομετρικές μεθόδους (microscribe, γεωμετρική μορφομετρία, φωτογραμμετρία, τρισδιάστατη σάρωση) και παρουσιάζονται παραδείγματα εργασίας από πληθυσμούς της Ελλάδος και του εξωτερικού. Το μάθημα περιλαμβάνει την πρακτική άσκηση σε σκελετικό υλικό αρχαιολογικής προέλευσης αλλά και την ανάπτυξη των αντίστοιχων στατιστικών πακέτων.

4. Ανατομία-Οστεολογία

Στο μάθημα γίνεται αναφορά στους όρους ανατομικής και ιστολογίας του ανθρώπου με έμφαση στο μυοσκελετικό σύστημα. Περιληπτική αναφορά στα είδη των ιστών, στη φυσιολογία των οργανικών συστημάτων.

5. Ιστορική νοσολογία και επιδημιολογία

Στο μάθημα, οι φοιτητές έρχονται σε επαφή με τις βασικές αρχές της Επιδημιολογίας και με το συνδυασμό της με τα γνωστικά αντικείμενα άλλων επιστημονικών πεδίων, χρήσιμων στην ολοκληρωμένη μελέτη μιας επιδημίας των ιστορικών χρόνων. Μέσα από παραδείγματα

επιδημιών (λοιμός Αθηνών, εποχική διακύμανση θανάτων στην υστερο-ρωμαϊκή εποχή: ιατρο-ιστορική προσέγγιση επιγραφικών δεδομένων, πανδημίες πανώλους, πανδημίες χολέρας, επιδημίες ευλογιάς, επιδημίες 20ου αιώνα-Ebola, SARS, H1N1, ιστορία βιολογικού πολέμου) τονίζεται η διαχρονικότητα των επιδημιολογικών μοντέλων που διέπουν μια επιδημία, καθώς και η διαχρονικότητα των παραμέτρων και των παραγόντων κινδύνου που επηρεάζουν την έκρηξη μιας επιδημίας, μέσα στο ευρύτερο πλαίσιο μελέτης της νόσου όχι μόνο ως βιολογικό αλλά και ως πολιτισμικό φαινόμενο. Η επαφή με τις διαχρονικές μεθόδους πρόληψης και αντιμετώπισης μιας επιδημίας, τις κοινωνικές αντιδράσεις και την εξέλιξη της πολιτικής υγείας. Καθίσταται σαφές ότι ένα αρχαιολογικό υλικό δεν είναι ένα νεκρό υλικό αλλά μπορεί να αποτελέσει μέρος μιας ευρύτερης βάσεως δεδομένων και ένα χρήσιμο εργαλείο μελέτης της διαχρονικής εξέλιξης μιας νόσου που μπορεί να βοηθήσει ακόμα και στη χάραξη της υγειονομικής πολιτικής μιας χώρας. Πληρέστερη κατανόηση της εξέλιξης των σχέσεων διεθνούς πολιτικής και παγκόσμιας υγείας, με αναφορές για την διαχείριση των κρίσεων υγείας από τον 19^ο αιώνα έως τις σύγχρονες διεθνείς υγειονομικές εκστρατείες.

6. Διαχείριση πόνου στην ιστορία

Στο μάθημα επιχειρείται η κατανόηση ότι οι περισσότερες θεραπείες ανακαλύφθηκαν με εμπειρικές μεθόδους. Διερευνάται ο ρόλος των κοινωνικών παραγόντων στην ανάγκη για φάρμακα. Συσχετίζονται αρχαιολογικά ευρήματα με φαρμακευτικά φυτά και συγκρίνονται με εθνογραφικά και φυτο-χημικά δεδομένα. Εφαρμόζεται αρχαιολογική και εθνογραφική έρευνα για την αρχαία χρήση των φαρμακευτικών φυτών υπό το πρίσμα της σημερινής γνώσης για τη χημεία και τη φυσιολογία των φυτών. Στην κειμενική έρευνα: αναγνωρίζονται τα περιγραφόμενα φυτά σε κείμενα με φαρμακολογική παράδοση (Ινδία, Σουμέριοι, Αίγυπτος, Κίνα, αρχαία Ελλάδα, ριζοτόμοι, Διοσκουρίδης και παράδοση), αναλύονται τα φυτά για φυσιολογικά ενεργά παράγωγα και καθορίζεται η δραστηριότητά τους από τις περιγραφές. Στη μη-κειμενική έρευνα: κατανόηση πηγών γνώσης (ανθρώπινα κατάλοιπα, κοπρολίτες, και ευρήματα φυτών).

7. Παλαιοπαθολογία: τεχνικές και πρακτική εφαρμογή

Γίνεται μια αναλυτική περιγραφή των συχνότερων παθολογιών που παρατηρούνται στα ανθρώπινα οστά και δόντια: μεταβολικές και ενδοκρινικές ασθένειες (κακή λειτουργία των ορμονών, του ανοσοποιητικού συστήματος), εκφυλιστικές ασθένειες (αρθροπάθειες), τραύματα (κατάγματα/χτυπήματα, σπασίματα, ατυχήματα στα οστά και στους μυς), λοιμώδεις νόσοι (εισβολείς όπως ιοί, βακτήρια, παράσιτα), συγγενείς ανωμαλίες (σύνδρομα/ει γενετής δυσπλασίες στα οστά και τα μαλακά μόρια), νεοπλασματικές ασθένειες (καλοήθεις και κακοήθεις όγκοι), δείκτες μυϊκής καταπόνησης (αλλοιώσεις στα οστά που σχετίζονται με έντονη μυϊκή δραστηριότητα). Για κάθε κατηγορία, θα γίνεται αναφορά στα βασικά χαρακτηριστικά και στην κλινική εικόνα της νόσου. Θα δίνονται στοιχεία διαφορικής διάγνωσης, επιδημιολογικά στοιχεία, αλλά και στοιχεία για την ιστορία, την εξέλιξη και τη γεωγραφική κατανομή της κάθε νόσου. Γίνεται αναφορά σε όλες τις μικροσκοπικές, μακροσκοπικές, ακτινολογικές, και βιοχημικές μέθοδοι που χρησιμοποιούνται στη διάγνωση και περιγραφή των ασθενειών. Η διαγνωστική αξία αυτών των μεθόδων είναι ιδιαίτερα σημαντική στη μελέτη των σκελετικών καταλοίπων, διότι οι μακροσκοπικές αλλοιώσεις στα οστά παρουσιάζουν περιορισμένο εύρος και ποικιλία. Επειδή στα σκελετικά κατάλοιπα ο πληροφοριακός ορίζοντας είναι περιορισμένος, η διαφορική διάγνωση μπορεί να ενισχυθεί με τη χρήση περισσότερων στοιχείων, που μπορεί να προκύψουν από τις αναλυτικές μεθόδους. Το μάθημα περιλαμβάνει πρακτική άσκηση τόσο στην εφαρμογή των αναλυτικών μεθόδων όσο και στη μελέτη παθολογιών σε σκελετικά κατάλοιπα.

8. Ποσοτικές και ποιοτικές μέθοδοι έρευνας στις κοινωνικές επιστήμες

Το μάθημα περιλαμβάνει τεχνικές πεδίου, δημιουργία βάσεων δεδομένων και βασικές αρχές στατιστικής για την ανάλυση δεδομένων κοινωνικών αλλά και βιολογικών επιστημών. Εισαγωγή στην ποσοτική ανάλυση. Μέθοδοι συλλογής δεδομένων. Πληθυσμοί και δείγματα. Μέθοδοι

δειγματοληψίας. Είδη δεδομένων. Ανάλυση δεδομένων. Άσκηση: προετοιμασία και εφαρμογή ερωτηματολογίων. Στατιστική ανάλυση των ερωτηματολογίων και διατύπωση συμπερασμάτων. Ποιοτικές μέθοδοι έρευνας. Η έννοια των ποιοτικών εμπειρικών δεδομένων. Η «θεμελιωμένη θεωρία», Η «μελέτη περίπτωσης» κα.

ΜΑΘΗΜΑΤΑ ΚΑΤΕΥΘΥΝΣΕΩΝ

Κατεύθυνση I: Ιστορία της Ιατρικής

1. Κειμενική μελέτη ελληνικής ιατρικής από την αρχαιότητα μέχρι το Βυζάντιο

Παρουσιάζεται η εξέλιξη της αρχαίας ελληνικής ιατρικής (σκέψης και πρακτικής) μέσα από κείμενα (προσωποκεντρικά): προ-ιπποκρατικοί ιατροί, Ιπποκράτης (π.χ. Περί ιερής νόσου, Περί φύσεως ανθρώπου, Περί αέρων, υδάτων, τόπων, ...), χειρουργοί ελληνιστικής περιόδου, Γαληνός, κ.ά. Παράλληλα, παρουσιάζονται οι τάσεις της ιατρικής κατά την ελληνορωμαϊκή (και βυζαντινή) περίοδο μέσα από κείμενα: θρησκευτική-μαγική ιατρική, ορθολογιστική ιατρική, αιρέσεις: εμπειρικοί – δογματικοί/λογικοί, μεθοδικοί, πνευματικοί, κ.ά. Ιατρική και αστρολογία, μαθηματικά και ιατρική, ιατρική και φιλοσοφία, φυσιολογική, διαιτητική – χειρουργική - φαρμακολογία, ιππιατρική, ..., ιατρικά εγχειρίδια (εικονογραφημένα και μη), «εξαγωγή» της ιατρικής σκέψης στην Ανατολή. Τα αποσπάσματα θα παρουσιάζονται μέσω δόκιμης νεοελληνικής μετάφρασης με παράλληλη όμως παρουσία και επίδειξη του πρωτοτύπου. Αρχές παλαιογραφίας, μέθοδοι χειρισμού χειρογράφων και εξοικείωση με τις μεθόδους ανεύρεσης της παράδοσης των ιατρικών κειμένων

2. Νεώτερη ιστορία ιατρικής με έμφαση στον ελληνικό χώρο

Στο μάθημα δίνεται το ιστορικό πλαίσιο από το 18^ο μέχρι τον 20^ο αιώνα και η παράλληλη πορεία του Ελληνισμού. Παρουσιάζεται η επιστήμη στο Δυτικό κόσμο και η πρόσληψη και μεταφορά της στην Ελλάδα, η δημιουργία του Πανεπιστημίου Αθηνών και η συμβολή του στο πνευματικό, κοινωνικό και πολιτικό γίγνεσθαι της χώρας. Μελετάται η ιατρική εκπαίδευση και η στελέχωση υπηρεσιών υγείας και νοσοκομείων εντός και εκτός συνόρων. Παρουσιάζεται ο νοσολογικός χάρτης της πρωτεύουσας και αποτύπωση της υγειονομικής κατάστασης από τον Τύπο και τη λογοτεχνία της εποχής (με χαρακτηριστικά αποσπάσματα κειμένων), ενώ εξετάζεται το παράδειγμα της ψυχιατρικής περίθαλψης ως ένδειξη κοινωνικών μετεξελίξεων.

3. Ειδικά θέματα στην ιστορία της ιατρικής

Στο μάθημα εξετάζονται θέματα ειδικού ενδιαφέροντος, όπως η γυναίκα και το παιδί στην ιστορία της ιατρικής, η εξέλιξη των ειδικοτήτων, . Τα θέματα παρουσιάζονται διαχρονικά, από την αρχαιότητα μέχρι τα πρόσφατα ιστορικά χρόνια και ανάλογα με την περίπτωση, είτε στον ελληνικό χώρο, είτε σε παγκόσμιο επίπεδο.

4. Ιστορία δημόσιας Υγείας

Μελετάται η κατάσταση υγείας πληθυσμών στην ιστορία και του τρόπου ζωής των λαών στην ιστορία (άσκηση, διατροφή, κάπνισμα, κατανάλωση αλκοόλ). Γίνεται

σαφές ότι οι ασθένειες προκύπτουν και από εξωγενείς παράγοντες (περιβαλλοντικές συνθήκες, επικίνδυνα χημικά, υπερθέρμανση πλανήτη, φαινόμενο θερμοκηπίου, απώλεια βιοποικιλότητας). Παρουσιάζονται οι ιστορικές ρίζες της υγιεινής στο Διαφωτισμό (φιλοσοφικές και πολιτικές εξελίξεις που έκαναν την υγιεινή ελκυστική στους αναμορφωτές και πολιτικούς της εποχής). Παρουσιάζεται η σχέση της δημόσιας υγείας και της εργασίας στην ιστορία με έμφαση στην κατανόηση της επίδρασης της βιομηχανικής ανάπτυξης στη δημόσια υγεία. Παρουσιάζεται η πρώιμη νομοθεσία και η αρχική αδυναμία της ιατρικής να επιβληθεί στις νομοπαρασκευαστικές διαδικασίες. Κατανόηση με τη χρήση παραδειγμάτων, δραστηριοτήτων με τεράστιες επιπτώσεις στη δημόσια υγεία (π.χ. περίπτωση ορυχείων ασβέστη στην Αφρική). Μελετάται η ιστορία των σχολικών ιατρικών υπηρεσιών και η ιστορία στοχευμένων δράσεων για πτώση της νεογνικής και βρεφικής θνησιμότητας (π.χ. ιστορία εμβολιασμών)

Κατεύθυνση II: Βιολογική Ανθρωπολογία

1. Παλαιογενετική

Περιλαμβάνει επίκαιρες γνώσεις και πρακτικές εφαρμογές του αρχαίου DNA (aDNA) στη σύγχρονη φυσική ανθρωπολογία, εξέλιξη, βιολογία, ιατρική, ιατροδικαστική, αρχαιολογία και ιστορία. Πρόκειται για το πιο σύγχρονο, πρωτοποριακό και με γοργούς ρυθμούς αναπτυσσόμενο επιστημονικό τομέα με αλληλεπιδράσεις σε όλα τα παραπάνω επιστημονικά πεδία. Γίνεται ιστορική αναδρομή των μεθόδων, παρουσιάζονται παλαιά και νέα πρωτόκολλα, νέα γενιά αλληλούχησης (Next-generation sequencing) συμπεριλαμβάνοντας τις ιδιαιτερότητες των εργαστηρίων αρχαίου DNA, τεχνικές δειγματοληψίας, καταλληλότητα οστεολογικού υλικού, εφαρμογές στην πληθυσμιακή γενετική, σχέσεις πληθυσμιακών ομάδων, εξέλιξη γονιδιακών τόπων με έμφαση την εμφάνιση και την εξέλιξη νόσων κληρονομικών ή λοιμωδών, εξέλιξη και ιστορία εξάπλωσης των ιών, βακτηρίων μέσα από την ανάλυση των γονιδιωμάτων τους. Γίνεται αναφορά στη φυσική επιλογή, στην αρμοστικότητα, στις βασικές αρχές της πληθυσμιακής γενετικής όπως αναδεικνύονται μέσα από τα σύγχρονα αποτελέσματα της έρευνας (δυσανεξία στη λακτόζη, δυσανεξία στη γλουτένη, διαβήτης, εξέλιξη του ύψους, του χρώμα τους δέρματος, των ματιών και των μαλλιών κα).

2. Ταφονομία και Ταφική αρχαιολογία

Παρουσιάζονται οι μεταθανάτιες (ταφονομικές) αλλοιώσεις που παρατηρούνται σε ανθρώπινα οστά αρχαιολογικού ή ιατροδικαστικού ενδιαφέροντος. Αναφέρονται οι παράγοντες που επηρεάζουν τη διατήρηση των οστών κατά τη διάρκεια της ταφής, καθώς και η επίδραση που έχει η έκθεσή τους στο χερσαίο περιβάλλον ή η δραστηριότητα διαφόρων ζώων. Περιγράφονται οι αλλοιώσεις που παρατηρούνται κατά την έκθεση των οστών σε υδάτινο περιβάλλον και σε υψηλές θερμοκρασίες. Τέλος, γίνεται αναφορά στα ίχνη που αφήνουν στα οστά ταφικά έθιμα και πρακτικές του παρελθόντος ή άλλες ανθρωπογενείς δραστηριότητες. Η ταφονομική μελέτη του σκελετικού υλικού μπορεί να προσδιορίσει εάν ευδιάκριτες μορφολογικές αλλοιώσεις είναι αποτέλεσμα διεργασιών που έλαβαν χώρα μετά τον θάνατο, αποκλείοντας έτσι την πιθανότητα να εκληφθούν λανθασμένα ως παθολογικές αλλοιώσεις ή περιθανάτιες κακώσεις. Παρουσιάζονται ταφικές πρακτικές διαχρονικά από την πρώτη στιγμή που καταγράφονται μέσω των αρχαιολογικών

ευρημάτων π.χ. εποχή των Νεάντερταλ έως τη σύγχρονη Εποχή με έμφαση στον Ελλαδικό χώρο. Δευτερογενής ταφές, καύσεις, εγχυτρουσμοί κ.α.

3. Εξέλιξη του ανθρώπου

Το μάθημα εξετάζει την ανθρώπινη ανατομία και συμπεριφορά μέσα σε ένα εξελικτικό πλαίσιο. Περιλαμβάνει μια εισαγωγή για την ιστορία της εξελικτικής σκέψης από τον Δαρβίνο μέχρι σήμερα και τη βασική εξέλιξη της γενεαλογίας μας όπως αντικατοπτρίζεται στο αρχείο των απολιθωμάτων (η ανατομία του διποδισμού, οδοντοφυΐα, ενδαιτήματα, διατροφή, εργαλεία, εγκέφαλος 6 ειατ. χρόνια – 200.000 χρόνια πριν). Παρουσιάζεται η σύγχρονη ανθρώπινη ποικιλομορφία (μέγεθος, μορφή, χρώμα) και το πως μπορεί η βιοπολιτισμική προσέγγιση να εξηγήσει αυτά τα πρότυπα ποικιλότητας. Δίνεται ιδιαίτερη σημασία στις πολύπλοκες αλληλεπιδράσεις της βιολογίας, της συμπεριφοράς, και του πολιτισμού και στις προκλήσεις της μελέτη αυτών των αλληλεπιδράσεων.

4. Ειδικά θέματα παλαιοδιατροφής παλαιοπαθολογίας και παλαιοδημογραφίας

Γίνεται ιδιαίτερη αναφορά στην διατροφή και στο ρόλο της στην ανθρώπινη εξέλιξη, τη σχέση της διατροφής με τις ασθένειες τόσο στην προϊστορία όσο και στη σύγχρονη εποχή. Αναφέρονται όλα τα μεθοδολογικά εργαλεία που μας βοηθούν στην ανίχνευση των διατροφικών συνθηκών του παρελθόντος: αναλύσεις σταθερών ισωτόπων σε οστά, χημικές αναλύσεις διατροφικών καταλοίπων σε σκεύη αρχαιολογικής προέλευσης, παλαιοβοτανική αναγνώριση των εδώδιμων φυτών αλλά και χρήση αυτών σε φαρμακευτικές πρακτικές. Ανακατασκευή του τρόπου μαγειρέματος. Σύνδεση της διατροφής και των περιβαλλοντικών συνθηκών με ασθένειες τόσο στην προϊστορία (π.χ. αναιμίες, σκορβούτο) όσο και στη σύγχρονη εποχή (διαβήτης, αρτηριοσκλήρυνση, καρκίνος). Επίσης γίνεται αναφορά στην κοινωνικοπολιτισμική διάσταση της τροφής. Ανθρωπολογία της διατροφής, συμβολισμός, πείνα και αφθονία, ταυτότητα/ετερότητα μέσω της τροφής, πολιτισμός και διαιτητικές και ψυχοκοινωνικές συνήθειες, τροφή και θρησκεία, τροφή και γυναικεία ταυτότητα.

Παράλληλα αναπτύσσονται θέματα δημογραφίας όπως μέγεθος πληθυσμού, δείκτες γονιμότητας και γεννητικότητας, προσδόκιμο ζωής όπως αυτό αποτυπώνεται διαχρονικά χρησιμοποιώντας διαφορετικά μεθοδολογικά εργαλεία (ηλικία θανάτου σκελετικών καταλοίπων, μέγεθος αρχαιολογικών οικισμών, νεκροταφεία, αρχαία κείμενα/πηγές, σύγχρονα δημογραφικά μοντέλα).